

DATINA

Serie nouă, anul 6, nr. 71, martie 2020
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

Cuprins

4	<i>Avem timp pentru toate</i>
Octavian Paler	23	<i>Personalități dobrogene</i>
Selim Abdulakim
5	<i>Memoria orașului</i>
Cazinourile litoralului românesc (partea I)	26	<i>Spic de soare, gând albastru</i>
Martie și florile din sufletul românilor
11	<i>Românii sunt pretutindeni</i>
Donici la răscrucea tuturor drumurilor	28	<i>Tradiții românești</i>
Sfântul Cuvios Alexie și ritualuri de Alexii
13	<i>Dobrogea, locuri de poveste</i>
Lacul zânelor	31	<i>Aniversare</i>
Școala gustiană și realitățile rurale din Dobrogea în epoca interbelică (II)
16	<i>Duiliu Zamfirescu:</i>
La Hârșova. Un episod de tinerețe	34	<i>Personalități dobrogene</i>
Ion Dinu
19	25 Martie - Ziua Națională a Greciei	36	<i>O expoziție de neratat</i>
Fotografii (cei 4)
20	<i>Obiceiuri de pe la noi</i>
Cioplitor în sufletele noastre		

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: PROF. DOINA VOIVOZEANU, DIRECTOR ARTISTIC: SILVIA ȚIGMEANU

REDACTOR ȘEF: CONF.UNIV. DR. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, LAURENȚIU DESPINA,
ADRIAN NICOLA

Director economic: Alina ONEL
Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU
Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușeanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Nu am cunoscut până acum starea de urgență, nici nu am avut habar de acest dușman nevăzut cu nume de cod COVID 19.

Nu am cunoscut ce înseamnă cuvântul bătrân în adevăratul lui sens decât acum, când lumea s-a împărțit dur, fără menajamente, în copii, tineri și ceilalți.

Am introdus în vocabularul curent cuvinte noi: izoletă, contacti, carantinare, distanțare socială etc.

Învățasem că de-a lungul evoluției umanității, sentimentul de siguranță a fost conferit tocmai de apartenența oamenilor la grup. Izolarea a fost mereu percepută ca o stare fizică de urgență, neproductivă.

Iată că acum asociem singurătatea cu autoapărarea, cu izolarea în fața unui nevăzut și cinic dușman.

Am aflat cum se manifestă sindromul ușii închise și al măștii pe figură. Ne încărcăm cu suspiciuni, știri false, recomandări la pachet, declarații și comunicate.

Un bombardament pentru care nu doar că nu am fost pregătiți să-l primim, dar care nu seamănă cu nici o scenă din filmele de groază și de SF cu care ne îndoapă la toate orele televiziunile hulpave după audiență.

În pofida tuturor acestor semne care desparte lumina de întuneric doar printr-o linie, suntem în fața mării schimbări: consolidăm speranța, adică încrederea că viața merge mereu într-un singur sens: înainte.

Cu sau fără virus, cu sau fără stare de urgență Planeta se va scutura, va deschide brațele către o altă dimensiune, cel mai probabil mai bună, mai curată, mai luminoasă, mai omenoasă.

Astăzi însă facem cultură de-acasă.

Facem lecțiile de-acasă.

Facem congrese, întruniri, cursuri doar în on line.

O experiență, în ultimă instanță, care ne face mai atenți cu tot ce avem. Mai sensibili, mai adevărați. Mai întorși cu atenția spre noi înșine. Cu trecutul, cu prezentul și poate, cu raza ce se

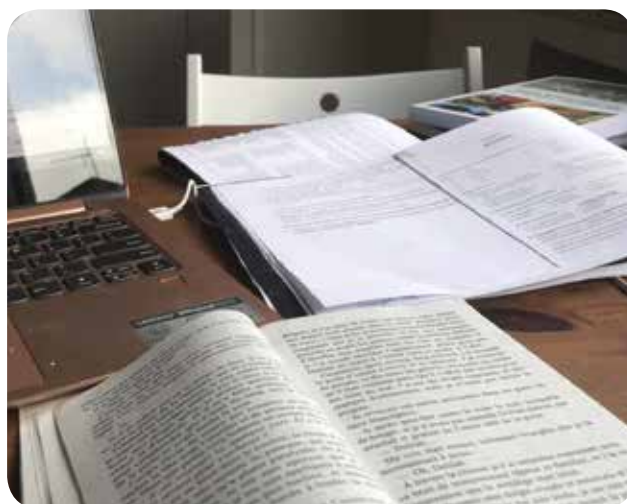

Foto: Luiza LAZEA

ivește prin teamă și suspiciune.

Dacă până acum calculatorul ne era un rău necesar lângă care petreceam prea mult timp în detrimentul plimbărilor în aer liber, socializării, astăzi a devenit profesorul, consilierul, prietenul cu care petrecem timp lung și instructiv.

Cele mai importante instituții de spectacol și-au lansat oferta artistică pe site.

În mijlocul acestui rău imens, am câștigat în comunicare și în omenie.

Muzica a fost pusă pe internet, filmele, cărțile, viețile noastre până la urmă sunt puse pe internet. Ne-am mutat în online pentru o perioadă învățând conștiincios reguli de igienă, de protecție și responsabilitate.

Din multitudinea de activități mutate pe platformele online și multele clipuri confecționate tematic lansate de Centrul Cultural Județean Constanța "Teodor Burada" am văzut unul în care micuța Sara Maria Chiriță, elevă în anul 2 la Canto, clasa profesor Vadim Iftime, într-un decor casnic, înconjurată de păpuși și caiete, cântă cu voce cristalină "Albă ca Zăpada e-un copil cuminte / și de-azi înainte ca ea ne purtăm / din povestea aceasta noi am învățat / că e bine-n viață să nu fim trufaș".

Avem timp pentru toate

Octavian Paler

Să dormim, să alergăm în dreapta și-n stânga,
să regretăm c-am greșit și să greșim din nou,
să-i judecăm pe alții și să ne absolvim pe noi înșine,
avem timp să citim și să scriem,
să corectăm ce-am scris, să regretăm ce-am scris,
avem timp să facem proiecte și să nu le respectăm,
avem timp să ne facem iluzii și să răscolim prin cenușa lor mai târziu.
Avem timp pentru ambiții și boli,
să învinovățim destinul și amănuntele,
avem timp să privim norii, reclamele sau un accident oarecare,
avem timp să ne-alungăm întrebările, să amânăm răspunsurile,
avem timp să sfărâmăm un vis și să-l reinventăm,
avem timp să ne facem prieteni, să-i pierdem,
avem timp să primim lecții și să le uităm după-aceea,
avem timp să primim daruri și să nu le-nțelegem.
Avem timp pentru toate.
Nu e timp doar pentru puțină tandrețe.
Când să facem și asta – murim.

Info

Primăvara artelor

Ana-Maria Ștefan

„Primăvara artelor”, este titlul sugestiv pe l-a purtat expoziția claselor de fotografie, design vestimentar și pictură, coordonată de profesorii: Iulia Pană, Lucia Niculescu și Florentin Sîrbu care a putut fi văzută în luna martie la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” în cele două săli de expoziție, unde au fost expuse tablouri cu teme florale, lucrate de elevi, cu admirație și devotament, în redarea grațioaselor pasteluri florale care aduc primăvara.

Clasa design vestimentar a expus o minunată colecție de costume cu teme florale cu accesorii lucrate manual, aplicate pe materiale fluide și lejere de primăvară, iar colecția de artă fotografică a reunit chipuri și flori exprimând exuberanță, culoare proaspetime, candoare și zâmbete.

Cazinourile litoralului românesc (partea I)

Arh. Radu CORNESCU

Primul cazino construit pe litoralul românesc a fost realizat în Constanța, la numai doi ani după venirea administrației românești în Dobrogea. El a avut o denumire germană - Kursaalul, și era amplasat în imediata vecinătate a Farului Genovez, pe faleză. După aceea, și alte cazinouri au apărut în localitățile dobrogene, mai ales în stațiunile balneare ale litoralului. În perioada interbelică, pe când litoralul se întindea de la Cetatea Albă până la Ecrene, în apropiere de Varna, cazinourile făceau casă bună cu băile de mare.

Cazinourile din România

Istoria jocurilor de noroc și a clădirilor special amenajate nu este apanajul timpurilor moderne. În Grecia și Roma antică, aristocrații se puteau relaxa inclusiv jucând jocuri de noroc.

Cuvântul cazino este de proveniență italiană și desemnează o casă de dimensiuni reduse – casini – unde se întâlneau cei bogați și unde, nu de puține ori, viciul era la el acasă, iar între două jocuri de noroc se puneau la cale treburile țării.

Prima casă oficială de jocuri de noroc s-a deschis la Veneția, în 1626. A urmat o explozie

a cazinourilor în Franța, Germania și chiar în Anglia.

În România, cazinourile, majoritatea create la începutul secolului XX după modelul francez, își invitau clienții la masa de joc, dar și la concerte, baluri, lectură, jocuri sportive. Amplasate în marile orașe, dar și în numeroasele stațiuni balneare sau în mici localități rurale, cu o arhitectură elaborată sau simple căsuțe de țară, cu decorații luxoase sau numai văruițe, acestea sunt ale epocii și ne bucură cu nostalgice aduceri aminte. Unele cazinouri au fost construite când unele regiuni din România de astăzi aparțineau altor state, dar, după 1918, ele au funcționat în țara noastră.

Primele cazinouri au apărut în orașele mari, imediat urmate de stațiunile balneare, dar și de alte localități. Cele mai celebre cazinouri sunt cele de la Băile Herculane, Vatra Dornei și Sinaia.

Băile Herculane. Construit între anii 1862 - 1864 în stil baroc austriac, sub îndrumarea arhitectului Wilhelm von Doderer, Cazinoul cu coloane, așa cum era cunoscut, era frecventat în special de elita aristocrației imperiale de la Viena. Clădirea cazinoului a cuprins o sală de spectacole, un restaurant și bazarul cu 14 bolți și 12 ferestre. La etaj se afla "Sala de Argint", unde se jucau ruleta și alte jocuri de noroc. Pe terasa Cazinoului din stațiunea Băile Herculane, altădată se organizau baluri și se dansau valsuri, iar în salonul de cură s-a compus celebrul vals "Souvenir de Herkulesbad". Ansamblul Cazinou adăpostește astăzi Muzeul de istorie "General Nicolae Cerna". >>>>

Cazinoul din **Vatra Dornei** a fost ridicat între 1896-1898, fiind proiectat de arhitectul șef al Curții Imperiale Austriece, Peter von Brang și finanțat de Fondul Bisericesc Ortodox Român din Bucovina. Construit în stil eclectic, cu un vag aer al Renașterii Germane, cazinoul este considerat monument istoric. Clădirea Cazinoului Balnear, situată în centrul stațiunii, în imediata apropiere a parcului, este actualmente în curs de restaurare.

Cazinoul din Buziaș

Cazinoul Călărași

Cazinoul din Sinaia este situat în parcul „Dimitrie Ghica” și a fost construit la inițiativa lui Carol I. Construcția, realizată după planurile arhitectului Petre Antonescu, a început în anul 1911 și a fost terminată un an mai târziu, cazinoul fiind inaugurat la 5 iulie 1912, fiind o replică arhitectonică a celebrului casino de la Monte Carlo. Putând găzdui până la 800 de jucători, cazinoul a devenit atracția principală a stațiunii.

Închis temporar, printr-un decret regal, în timpul celui de-Al Doilea Război Balcanic, a fost reinaugurat în 1913, printr-un concert al tânărului, pe atunci, genial violonist român George Enescu.

Într-o hartă imaginară a României aș putea puncta zeci de alte cazinouri: din Timișoara, Cluj, Govora, Alba Iulia, Slănic Moldova, Bușteni, Predeal, Brăila, Lacu Sărat, Slanic Moldova, Slănic Prahova, Buziaș, Sovata, Ocna Sibiului, Băile Felix, Păltiniș, Băile Oglinzi, Băile Călimănești, Govora, Călărași, Sărata Monteoru, Roșiorii de Vede, Giurgiu, Ilia, Toplița, Bazna, Turda, Lugoj, Caransebeș, Soveja.

Cazinoul Cluj

Cazinoul Târnăveni

Cazinoul din Giurgiu

Cazinoul din Petroșani

Băile Episcopia, Vâlcele, Suligul, Orăștie, Tușnad, Jibou, Zlatna, Giurgiu, Buzău, Petroșani, Lupeni, Lonea, Arad, Covasna, Nădrag, Vulcan, Târnăveni, Aiud, Oltenița, Turnu Măgurele, Vișeu de Sus, Vișeu de Jos, Gurahonț, Deva, Satu Mare, Târgu Secuiesc, Zalău etc.

Cazinoul din Jibou

Cazinoul Slănic Moldova

Cazinoul Lacu Sărat

Cazinoul din Turda

Cazinoul Sărata Monteoru

Cazinoul din Deva

Cazinoul din Budachi-Cordon (azi, în Ucraina)

Cazinoul din Sulina

Cazinou din Techirghiol

Cazinou din Eforie Nord

Cazinoul din Șabolat (azi, în Ucraina)

Alt cazinou din Eforie Nord

Cazinourile litoralului românesc

Pe litoralul românesc s-au construit – cum se putea altfel (!) – cazinouri mai ales în stațiunile balneare. În perioada interbelică, lungimea litorală a României era imensă. Coastele României Mari se întindeau dublu decât acum, la nord învecinându-se cu Odesa Rusiei Sovietice, iar la sud, cu Varna Bulgariei. Această perioadă corespunde cu o amploare fără precedent a turismului la băile de mare. Pe toată întinderea lui, litoralul României Mari a înflorit în zeci de stațiuni care și-au amenajat plajele pentru turiști, România devenind țara cu cele mai multe stațiuni la Marea Neagră. Astfel, în Basarabia (azi în Ucraina) erau plajele de la Cetatea Albă, Șabla, Tuzla, Șabolat, Budachi-Cordon, Dacia, Bugaz, Burnas; mai jos, enumerând de la nord la sud, erau (și încă mai sunt) plajele de la Sulina, Mamaia, Constanța, Agigea, Eforia, Carmen Sylva, Techirghiol, Mangalia; iar și mai la sud (pe teritoriul Bulgariei de azi), erau plajele de la Caracmanul, Cap Caliacra, Suruchioiu, Cavarna, Balcic și Ecrene. Pe atunci, turismul românesc s-a dezvoltat mai ales prin aceste stațiuni, care își ofereau serviciile pentru concediile la mare, stațiuni ce rivalizau cu stațiunile mediteraneene și atrăgeau mulți turiști occidentali. Majoritatea stațiunilor care și-au amenajat plajă aveau și cazinouri.

Cazinoul O.N.F. din Eforie Nord

Cazinoul din Balçık

Primul Cazinou din Eforie Sud

Al doilea Cazinou din Eforie Sud (interbelic)

Cazinoul din Bazargic (astăzi Dobrich, Bulgaria)

În perioada comunistă, naționalizate și cu destinație schimbată, fastuoasele clădiri s-au degradat și multe au dispărut - ca și când rien ne va plus.

Cazinourile Mamaiei (3+2!)

Mamaia a avut trei cazinouri ridicate în același loc! Primarul Ion Bănescu reușește să convingă la începutul anului 1905 Consiliul Comunal de necesitatea mutării instalațiilor Plajei de la Vii din sudul Constanței pe fâșia de nisip dintre Lacul Siutghiol și Marea Neagră și apoi solicită și obține de la Ministerul Domeniilor Statului, pe 28 aprilie 1905, cedarea terenului pentru amenajarea unei stațiuni balneo-climaterice moderne la Mamaia. În centrul stațiunii a fost inaugurat, la 13 august 1906, un pavilion din lemn, proiectat de arh. Petre Antonescu. Pavilionul cuprindea Gara – spre vest și un restaurant (incluzând și spațiul cazinoului) – spre mare, având și un lung șir de cabine de o parte și de alta a clădirii principale. Aici se ajungea cu “Trenul de plăcere”, cel care la început avea traseul de la Poarta 1 la Plaja de „La Vii”, fiind ulterior deviat pe actualul traseu al b-dului Mamaia. Realizarea acestei căi ferat a fost coordonată de ing. Anghel Saligny, constructor fiind Th. Dragu.

Al doilea cazinou din Mamaia

De abia după 1930, la inițiativa vice-primarului Scarlat Huhulescu, se pune problema demarării lucrărilor pentru un edificiu durabil și modern. În 1933 Primăria Constanța colaborează cu arh. Constantin Iotzu, profesor la Școala Superioară de Arhitectură din București, dar proiectul acestuia pentru noul Cazino – cu un buget de 27 de milioane de lei – este considerat neadecvat de către Primărie care îi încredințează proiectul arhitectului Victor Ștephănescu.

Pavilionul construit de Petre Antonescu

În 1919 Pavilionul a fost mistuit de un incendiu și înlocuit mai târziu cu o construcție tot din lemn, dar cu un aspect provizoriu, simplu și anost. Acesta a fost cel de-al doilea Cazino, construit în 1924.

În ședința din 23 februarie 1934, Consiliul Local a aprobat planurile și devizele pentru Pavilionul Central, în valoare de 6,748 milioane de lei, construcții și instalații, și a transmis proiectul spre aprobare Consiliului Tehnic Superior al Ministerului Lucrărilor Publice. Cazinoul din Mamaia a fost realizat după proiect în trei etape: 1 – Pavilionul central -Restaurant, 2 – Cabinele de băi, 3 – Pasarela cu bar maritim și tobogane, cu buget, avizare și execuție separate. /.../

Va urma

Donici la răscrucea tuturor drumurilor

Margareta DONOS, Geneva, Muzeul de etnografie

Corespondent Radio Moldova la ONU, Geneva, EX-Președinte al Clubului elvețian de presă, membră a biroului Uniunii Internaționale a Presei Francofone, jurnalistă acreditată la ONU și în Confederația Elvețiană, Margareta DONOS ne-a trimis în exclusivitate acest text foarte interesant.

Locul întâlnirii nu poate fi schimbat – valabil ori de câte ori programez o discuție cu Grégoire Dunant, nepotul lui Alexandre Donici. Acest loc este și va rămâne Muzeul de etnografie din Geneva. Pentru a vorbi despre bunic, el simte un fel de „datorie” de a o face la muzeul, pentru care a muncit antropologul basarabean, „moldoveanul de pe malul lacului”, așa cum îi spuneau colegii.

Muzeul de etnografie în forma lui actuală este creat oficial la începutul secolului al XX-lea. Ideile progresiste, însă, își fac cale la Geneva odată cu perioada revoluționară care începe în 1792 și aduce cu sine noi idei și proiecte de instituții utile întregii națiuni. Unul dintre primele muzee, în acele timpuri numit „cabinet de curiozități”, destinate publicului larg, apăruse în 1818 și purta numele de Muzeul academic, ceea ce indica și relația directă cu universitatea și mediul academic, dar și cu misionarii, care revenind de pe meleaguri îndepărtate, aduceau diverse obiecte de la aborigeni.

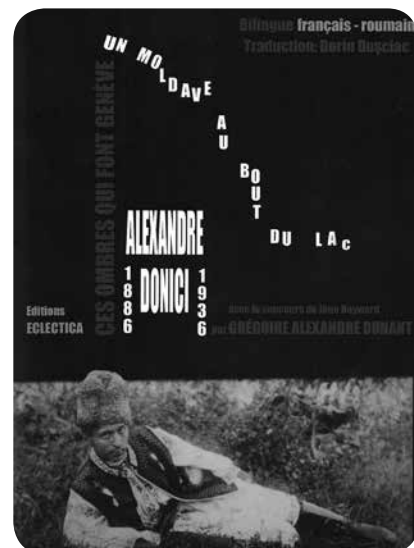
Pe atunci, arheologia era concepută drept „mersul progresiv al civilizației”, astfel că, în 1876, este înființat primul muzeu arheologic. Două decenii mai târziu, Expoziția națională a servit drept impuls pentru modernizarea instituțiilor muzeale din Geneva. Printre acestea va fi și Muzeul de etnografie, despre care se vorbește încă în 1901, dar a cărui inaugurare va avea loc abia în 1910.

Actualul muzeu de etnografie din Geneva, bogat, deținând o valoroasă colecție de 80 000 obiecte și arhive, dar și contribuții despre partea estică a continentului european, este unul interesant, prin traseul lung și destul de anevoios al devenirii sale.

Cea mai cunoscută este contribuția muzicologului român Constantin Brăiloiu, care a locuit în Elveția. Ajuns aici cu o parte importantă de înregistrări din teren și alte documente adunate în România, el fondează, începând cu anul 1944, Arhivele internaționale ale muzicii populare. Până la moartea sa, în 1958, Brăiloiu reușește să adune o colecție de mai mult de 3000 de fonograme, în colaborare strânsă cu universități, centre de arhive, societăți radiofonice, institute de cercetări științifice din Europa și Asia. Tot Brăiloiu publică prima ediție a Colecției universale de muzică populară, care număra 78 de viniluri. Este prima antologie de acest gen publicată vreodată.

Înainte de Constantin Brăiloiu, contribuția și efortul cercetării în cadrul acestui muzeu au fost cele ale lui Alexandre Donici. Numele lui poate fi găsit în lista donatorilor de obiecte pentru Muzeul de etnografie din Geneva (MEG), în cercetările și lucrările publicate, ori în colaborările cu profesorul Eugen Pittard – fondatorul instituției.

Nici o sală de muzeu, nici o străduță, barem, din oraș nu menționează prezența la Geneva a conaționalului nostru. Participarea lui la fondarea muzeului, în calitate de primul asistent și colaborator al profesorului Eugene Pittard,

Coperta de carte a lui Gr. Dunant

este cu adevărat semnificativă și relevantă.

Gregoire Dunant, care căuta la începutul acestui mileniu să-l pună în valoare binemeritată, explică această carență de

Fostul conac al lui Alexandre Donici, actualmente Orfelinatul din satul Năvîrneț

imagine a bunelului său printr-o formă, practic bolnăvicioasă de modestie ori de „bună educație excesivă,” până la neîncrederea în propriile capacități. De exemplu, din modestie ori din lipsa de încredere în propriile competențe, Alexandre Donici a refuzat un post la Societatea Națiunilor, creat special pentru el de către Nicolae Titulescu, Ministrul Afacerilor Externe al României. Un sentiment de mândrie ori poate de neînțelegere

Cu membrii familiei în fața conacului. Basarabia, s. Năvîrneț, 1929

a societății și a mentalității în care se găsea, l-au împiedicat pe Alexandre Donici să-și impună prezența, semnătura și alte urme în istoria creării Muzeului, la fondarea căruia a participat cu devotament și abnegație, dar și în alte domenii unde a fost solicitat.

Provenind dintr-o familie înstărită de proprietari agricoli (boieri) din Moldova, din ramura familială a fabulistului Alexandru Donici (1806-1865), eroul nostru Alexandre (prenumele i-a fost franțuzit) Donici e născut la Chișinău, în 1886. Își face studiile la Liceul regional al Nobililor din Chișinău și apoi la un liceu din Kiev. Rămâne fără părinți la doar 11 ani și este crescut de un preot, care-l învață „viața adevărată”, cultivându-i aptitudini de a supraviețui în orice condiții. În 1906 ajunge la Geneva. Face studii la Facultatea de medicină, dar este pasionat de antropologie și de cultura altor popoare. Se căsătorește cu o scoțiană, cu care va avea trei copii. Vremurile zbuciumate din acea perioadă din Basarabia duc la pierderea unei părți importante din terenurile agricole, care nu-i vor fi restabilite decât parțial de către autoritățile române după 1918. La începutul primului război mondial, în 1914, precum mulți alți străini, este invitat de autorități să părăsească Elveția, cu întreaga sa familie. Se întoarce în Basarabia și se stabilește în conacul său din Năvârneț, lângă Fălești, ca să revină iarăși la Geneva după terminarea războiului. Va muri de tânăr, foarte trist și puțin înțeles chiar și de propria familie.

În permanență a căutat clarificări: în viața proprie, în viața de cuplu, în care a avut dificultăți, în știință – căci era pasionat de trecutul comun al celor două țări – una de origine și alta de studii și cercetări.

Alexandru Donici a fost omul timpului său, o fire fragilă și vulnerabilă pe drumurile zbuciumate ale Europei de la răscrucea secolelor XIX și XX. Nepotul său, curios din fire și mândru de la natură, caută să ne informeze, prin oferirea de detalii și aspecte necunoscute ale activității bunelului în lucrarea „Umbrele Genevei: un moldovean pe malul lacului”, apărută la Editura Eclectica.

Foto: Mirela TATOIU

Cheile Dobrogei

La ieșirea din comuna Băneasa, cu prima șerpuire a șoselei pe lângă un mal drept, de pământ galben, ciuruit de găuri de lăstuni, sunt luat în stăpânirea pădurii. Între cer și mine, salcâmi, ulmi, frasini și peri sălbatici își tremură bolțile scânteietoare de frunze. Lumina răzbate acum prin ele ca un abur, îmi dă o ușoară înfiorare. Râpa unei derele se cascadează întocmai unui hău pe latura stângă a drumului. În marginea ei, iedera își urzește dantelăria complicată și nemuritoare. Prin poienile năpădite de tufe mari de pelin, fulgeră coasele unor cozi de fazan. Mufloni țanțoși, care pasc liniștiți alături de oile lor sălbatice, la primul trosnet de vreascuri rupte de pașii mei, dispar, cu o sprinteneală de neimaginat, în desigur. Tot aici descopăr câteva prisăci, fiecare cu zeci de stupi, apărate de garduri îngrădite cu coceni de porumb. Sperietori din cârpe, care de care mai dibaci croite, cât văzduhul, stau înfipte în câte un arac, gata să atace prigoarele gureșe.

Poposesc apoi la o cișmea de piatră, cu ulucile butucănoase și înverzite, numai cât să-mi alung dogoreala de pe chip. Apa îmi ia răsuflarea când o sorb. Pătrund după asta printre pantele a două dealuri, nutrind senzația ciudată că trec prin cheile săpate între versanții unor munți necunoscuți. Torenții și rădăcinile dezgolate ale arborilor au modelat în acești pereți un fel de basoreliefuri bizare. Semeția lor nu obosește decât prin prea multa ei simplitate.

Scăpat din strânsura pământului, drumul se repede înspre valea largă de la Moara Pașei. Prin răritura trunchiurilor de oțetar și ulm din marginea pădurii, privirea mi se înfige, atrasă parcă de un magnet, în limpezii încremenit al

lacului Iormac.

Pe malul lui, cu trupul înghițit de cânepa codrului și albăstriță și fața mângâiată de scăpărarea soarelui în oglinda apei, mi se deapănă prin ochii minții fantastica poveste a acestor locuri...

Ghiolul mic, ascuns la poalele dealurilor, singuratic, cu pești puțini și străfunduri reci, ademenitoare, cu vaduri ferite în care mistreții, bursucii, căprioarele și vulpile vin să-și astâmpere setea, văzut tocmai de sus de pe platourile de la Lipnița, poate fi ușor asemuit cu o lacrimă de argint, scursă printre canarale de sub pleoapa verde, protectoare a pădurii.

Se spune că de mult, nu se mai ține bine minte de când, aici, în dreptul podețului de la șosea, pe albia pârâului – azi dispărut –, care venea dinspre Canaraua Fetei și se vărsa în lac, se ridica o moară. Ei i se dusesse vestea până la Dunăre și chiar dincolo, în Balta Țării, și-n partea cealaltă până la mare, pentru făina bună și albă care-i ieșea de sub pietre. Dar cu toate astea, faima morarului nu i se trăgea numai de la moară, ci și de la cele douăsprezece fete ale sale, una mai gingașă și mai zveltă decât alta. Pe seama lor unii puseseră tot felul de întâmplări: că ele făceau, nimeni nu știa cum, ca iezerul morii să nu sece niciodată, iar aceasta să meargă chiar și în verile când arșița sfarogea totul. Alții, din contră, ziceau cum că fetele nici n-ar exista cu adevărat, și ce se spunea despre ele nu erau decât numai niște simple scorneli ale oamenilor de încredere ai morarului, ca să atragă cât mai mulți mușterii. Adevărat este că morarul, mândru din fire și temător ca orice părinte și negustor, știa să-și

ferească odraslele de privirile iscoditoare ale celor care veneau să macine ori dădeau târcoale curții cu gând de pețit.

Într-o după-amiază de vară, când copilele se scăldau într-un loc tainic al lormacului, peste dealuri și pădure s-a stârnit, din senin, un vârtej care a întunecat, cât ai clipi, împrejurimile. După ce vuietul lui a pierit în zare și norii de praf, ridicați până-n înaltul cerului, s-au astâmpărat, fetele n-au mai fost de găsit nicăieri; dispăruseră fără urmă toate douăsprezece. Îndurerat de o așa nenorocire, bătrânul lor tată le-a căutat săptămâni în șir răscolind hățișurile și vânturând cu năvodul adâncurile mute ale ghiolului. Negăsind nimic, s-a lăsat păgubaș, iar pe la sfârșitul toamnei a dispărut în lume, fără să-i mai dea, după aceea, careva vreodată de urmă.

Pețitorii și ei s-au împrăștiat năuciți. Încetul cu încetul moara a început să fie ocolită, dată uitării și lăsată paraginii. În primăvara următoare, pe lac au înflorit pentru prima oară nuferii albi și au apărut douăsprezece lebede. Oamenii din satele apropiate și-au zis atunci că acestea nu puteau fi decât zânele morarului, care luau când chip de floare, când înfățișare de pasăre...

Vânătorii, pescarii sau drumeții solitari, întârziați pe malul ghiolului în nopțile de vară, spun că le aud și le întâlnesc și astăzi, aidoma ca altădată - tinere și nespuse de frumoase, îmbiindu-i către afundurile enigmatice ale apei, ori făcându-i, din ascunzișurile pădurii, să rătăcească potecile.

Grota haiducilor

Traversez câmpurile și colinele din sud. Dincolo de comuna Cerchezu, brâie albastre, verzi, portocalii le împânzesc de la o extremitate la alta. Sunt lanurile de in, grâu, orz, floarea-soarelui și porumb, ca o mare însuflețită sub adierea molcomă a vântului. Umbrele rare ale norilor migrează cu repeziciune peste ele și peste salcâmii singuratici din marginea șoselei, lăsând impresia trecerii unor păsări fantastice. Aromele tari ale începutului de vară îmi invadează respirația. Lumina imensă, domoală, inundă pământul și sufletul, înstăpânind asupra-le taina fără seamăn a bucuriei.

Cu fiecare ceas, către amiază,

dogoreala zilei de iunie se înăsprește, prevestind marile arderi ale cuptorului ce va să se încingă. Ici-colo, spinările dezgolate ale unor canarale fierăstruiesc poalele de fum ale cerului. Pe muchia uneia dintre ele, ca și când ar fi luat drumul galaxiei, urcă la pas o căruță trasă de cai murgi. În satele din apropierea graniței, la Viroaga și Olteni, nucii, întunecând cu coroanele lor regale curțile, contrastează puternic cu lespezile mici, roșiatice ale zidurilor de la case și garduri, cu sângeriul frunzelor de oțetar.

În marginea pădurii de la Dumbrăveni, imperiul vegetal își țese perdelele subțiri de vrejuri diafane, fragile, peste rămurișul și trunchiurile copacilor, își strecoară lujerii prin crăpăturile stâncilor, cotopește luminișurile, îmbracă pantele, împresoară râpele și crângurile, înviorând aerul pur cu parfumurile dense ale florilor lui. În fiecare anotimp, spectacolul acesta regenerează, se amplifică într-un festin al culorilor. Primăvara, albul ghiocelor și galbenul crud al brândușelor, pastelul înfiorat al viorelelor și trandafiriul brebeneilor răscolesc fără cruțare ochiul. În luna mai, verdele exuberant e năpădit de roșul putred al bujorilor, de portocaliul rușcuțelor asiatice, de albul florii miresei și de euforicele flori albastru-închis, violete, marmoreene și purpurii, în zeci de nuanțe și irizări, ale crinilor sălbatici. Vara, roz-albul florilor de colilie, ceruliul cikorilor, carminul macilor, galbenul euforic al iasomei sălbăticesc de tot frumusețea priveliștii. În octombrie, tonurile nostalgice se tocesc în cele hieratice ale brândușelor galbene de toamnă și ale ghiocelor aurii.

Aici, sub deal, înainte să ajung la cișmeaua de piatră, în plin câmp, dau peste o scorbură stranie, probabil ceea ce a mai rămas din fâlnicia

unui stejar trăsmit. La rădăcina ei se surpă, ca un horn, o scobitură prin care cobor la aproape treizeci de metri sub pământ, într-o încăpere largă, săpată în stâncă. Legenda spune că această cameră a adăpostit, pe vremuri, pe câțiva dintre haiducii cu faimă ai Dobrogei. Localnicii le-au nemurit numele în versuri pline de farmec și le păstrează vii în amintire îndrăznețele lor fapte justițiare: „Zdrelea ici, Zdrelea colea/ Zdrelea trece Dunărea/ cu trei cai alătura./ Unu-i roșu ca focu/ unu-i negru ca corbu/ unu-i galben pe spinare/ pe iela-i Zdrelea călare./ Zdrelea și cu Mărunțelu/ Dascălu și Cimpoielu.”

Haiducii dobrogeni ațineau calea negustorilor la panairuri și a chervanelor boierești, tixite de plocoane, în drumul lor spre Înalta Poartă, dar mai ales aveau ei ce aveau cu trufașii nobili și militari de vază otomani, care se dedau la tot felul de atrocități: jafuri, omoruri, violuri, răpiri, înrobiri și câte altele. Ceea ce prădau de la aceștia – galbeni, haine, cai, căruțe, saci cu grâne și de-ale gurii, vite, turme de oi, arme, daruri – le împărțeau celor nevoiași de prin satele lor. Cu potera în spate, când erau la mare strâmtoare, își lăsau caii slobozi în pădure și se făceau nevăzuți în ascunzătoarea secretă de sub pământ. Trădați, odată au fost chiar zidiți în ea. Ferm convinși că acolo își vor găsi mormântul și că nu va mai auzi nimeni de ei în veci, urmăritorii s-au întors mulțumiți la treburile lor. Atunci plugarii săraci de prin așezările apropiate, au dat fuga, cu mic, cu mare, au destupat văgăuna și i-au scos la lumină pe voinici, vii și nevătămați.

Se mai văd și astăzi, dăltuite în calcarul dur, vatra unde și-au pregătit mâncarea, masa la care au stat, paturile pe care s-au odihnit, albia în care s-au scaldat.

Duiliu Zamfirescu: La Hârșova. Un episod de tinerețe

Ioan ADAM

Duiliu Zamfirescu în tinerețe

Proaspăt licențiat al Facultății de Drept din București, cu o teză al cărei subiect dă și azi bătaie de cap juriștilor – e vorba de efectele mandatului în privința terțelor persoane – Duiliu Zamfirescu e numit la 13 septembrie 1880 supleant la Tribunalul de ocol Hârșova. Ar fi vrut un post în Focșanii copilăriei, dar, „teribilă fatalitate” ar fi zis Caragiale, „n-a avut pe nimeni cine să stăruie la Minister”. Spune asta într-o epistolă către Duiliu Ioanin, cel mai bun prieten din tinerețe, căruia îi trimite din Hârșova 17 scrisori editate de Al. Săndulescu târziu, când ambii corespondenți erau de mult la „masa umbrelor”. La 22 septembrie procurorul stagiar e de câteva zile bune „la datorie” și contemplă cu ochi de pictor ambianța. Hârșova era poarta de intrare în Dobrogea, revenită de curând sub autoritate românească, și locurile aveau un farmec sălbatic, pe care-l vor fi simțit și coloniștii americani când descoperiseră Far West-ul. E spațiul oamenilor noi, gata să ia lucrurile de la capăt. Unii voiau să-și recapete o virginitate morală pierdută, alții erau puși pe îmbogățire, câțiva doreau să edifice o provincie modernă a unei Româнії ieșite de sub somnolența orientală – și tocmai acești puțini vor avea cuvântul hotărâtor – în fine, erau și din cei care nu visau decât să intre într-o slujbuliță sau pânișoară, să câștige la părluțe, cum definea alt muntean cu limba ascuțită, Heliade Rădulescu, un stil de viață ce ni se pare familiar și azi.

Proaspătul magistrat e scrupulos. Examinează ambianța sever, rechizitorial (profesia își spune cuvântul!), apoi alarmează în rafale Centrul: „Am găsit arestu într-o stare ticăloșească, am pornit rapoarte în privința aceasta și sper să se facă îndreptățiri. Funcționarii, afară de administrator, sunt rebutul societății: proști, invidioși, cu procese unii contra altora, parcă sunt într-adins aduși ca să strice lumea, nu s-o îndrepteze”. Obsesia „îndreptărilor” care-i va alimenta peste ani al patrulea roman din Ciclul Comăneștenilor se anunță de pe acum. De altminteri, în cazul lui Zamfirescu, viața e o anticameră a romanelor. În 1880 viitorul prozator trăia o iubire nenorocoasă. Ființa de care era îndrăgostit, Eliza Ioanid, se va mărita, din obligații sociale, cu un om ce-i era indiferent, cum va face Lya, eroina primului roman zamfirescian, în fața vieții, și va muri repede de tuberculoză, ca fragila Tincuța, cea din Tănase Scatiu. Multe scrisori, unele de amploarea unui serial, sunt ecourile unei disperări clamoroase. Ceea ce nu împiedică ochiul să vadă și mâna să noteze. Scrupulul pictural se trădează ades. Iată o acuarela romantică scăldată în culorile melancoliei mussetiene: „Hârșova e frumoasă dar e tristă: ziduri de stânci la poalele cărora apa sună monotonul cântec al călătoriei, ruinele prin ferestrele cărora vântul și singurătatea se sărută ca doi amănți”.

Pe la mijlocul lui octombrie, când tristețea pare a se estompa, tabloul de gen ia locul acuarelei și peisajul se ordonează după regulile perspectivei: „bătrâna stâncă a Hârșovei apare ca o frunte gânditoare plecată spre apă; colo și colo se ivesc prin negură catartele vâpsite a câtorva corăbii vechi ce odihnesc cu rostra pe mal. Încet, încet, negura se ridică ca o cortină, cu desaturările sale, spre a lăsa să se vadă scena cea adevărată, pământul”. O înșeninare fugitivă se petrece și în raporturile cu oamenii. Umorile rele ale bucureșteanului exilat fac loc cordialității și noul Ovidiu își scrutează semenii cu simpatie. Un bătrân medic polonez, un aprod turc, Șaachir, în compania căruia face lungi călătorii pe Dunăre, alt turc, „cu multă omenie”, Sadâc, un notar binevoitor, un judecător, nevasta acestuia, căreia îi aruncă priviri cu subînțeles, o altă femeie, cu care merge noaptea la braț, „prin întuneric și tăcuți”, îi temperează solitudinea și-l fac, pe moment, mai îngăduitor.

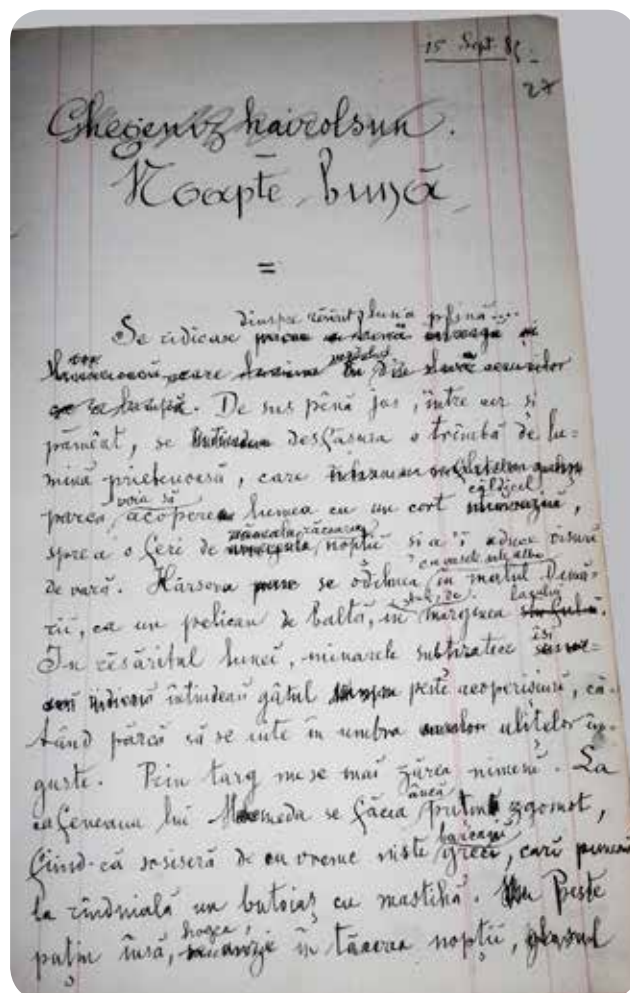
Dar rigurile meseriei îl silesc iarăși să

privească lumea mai rece, mai incisiv. Magistratul are obligații ce-i repugnă, de care se achită totuși conștiincios. Asistă, de pildă, la disecția cadavrului unui cioban omorât în bătaie și exclamă apoi: „Hotărâtor, nu sunt făcut să fiu procuror”. Spectacolul ucigașilor, cinci la număr, „aduși în fiare, osteniți, suferitori, nenorociți” îi „umple inima de milă și de dezgust” și, om delicat, ca majoritatea personajelor lui, ar fi vrut „să le dea drumu” fără remușcare și „fără temere de păcat”. N-avea deci stofă de procuror... Dar scriitorul, manifestat până atunci incidental, se trădează în fiecare epistolă. Dobrogea, până în acel moment inexistentă în epica românească, capătă sub pana lui contururi de pământ neumblat, virgin. Posomorât la început, „supleantul” își extinde treptat raza călătoriilor. La Gura Ialomiții, la Topologu (în munții Babadagului), la Ostrovu, ochiul de artist educat surprinde peisaje misterioase, o lume bătrână, cu un farmec oriental. Romancierul care va glorifica eroismul românilor în războiul cu turcii din 1877 îi privește cu simpatie pe închinătorii la Alah. Instinctul de cuceritor scapără când în curțile unor „muritori cu turban” întrezărește „niște comori îmbrăcate în šalvari și adeseori de o frumusețe sălbatică”. Curiozitatea bărbătească și mușcătura dorinței apar instantaneu: „Deși d-lor nu le prea este dat de Coran să se lase a fi văzute, însă nouă muritorilor fără de fes adesea ni se permite să le vedem coloarea ochilor, cari, dealtminterea, sunt plini de foc, și să le admirăm părul, scurt ca la copii, ce le cade până în dreptul umerilor, în bucle negre ca ale nopții”. Din noiembrie, când ploile se înmulțesc și Dunărea devine neprietenoasă, junele procuror se retrage în spatele dosarelor și visează să evadeze. Va izbuti să plece în prima decadă din ianuarie 1881, când își ia concediu – patru luni de muncă îl osteniseră deja! – și să ia calea Bucureștilor, sperând în bunăvoința unui ministru care să-l mute ori să-l înainteze. Prietenului rămas în Capitală îi cere să-i găsească o cameră „curată”, „frumoasă” în care, atenție, să aibă „toată libertatea unui om în casa lui”. Criza romantică trecuse și adevărata fire a acestui l’homme à femmes ieșea la iveală.

Hârșova unui exil cvasitrimestrial nu va rămâne însă îngropată în scrisorile tinereții. Când amintirile se vor decanta și arsura conflictelor locale va trece, „Indochina înghețată”, „mizeria dormind pe malul unei ape” de care se plângea, va renaște în două proze solare. Prima dintre ele, Din Dobrogea, subintitulată Scene și portrete, apare în România liberă din 26 iulie 1881 și continuă, după opt luni, în numărul din 9 aprilie 1882. Siluetele, unele cunoscute, ca aceea a credinciosului aprod Șaachir, sunt desenate cu o pensulă subțire, prietenoasă. Tentațiile comportamentismului se ivesc de pe acum. Judecând după succesiunea rapidă a

imaginilor, s-ar zice că pictorul e dublat de un cineast. Nuvelistul nu psihologizează, ci filmează strâns, fără risipă de cadre. Un aprod intră în scenă încet, fără zgomot, precedat de un imineu „întors în formă de corabie”. O delegație de notabilități locale, condusă de un cadriu, iese cu temenele de la audiență, încurcându-și papucii lăsați cuviincios la intrare.

Scenele au și o sumară coloană sonoră,

Pagina de manuscris al nuvelei "Noapte bună!" de Duiliu Zamfirescu

ca filmele din primii ani de după Lumière. Turcii vorbesc o românească aproximativă, dar adorabilă, iar umorul, picurat la momentul oportun, destinde atmosfera. Iată-l pe același Șaachir introducând petenții: „- Boerulé – cu accentu pe ultima – Hagi Iusmen Feisulah vrea să vă vorbească piusuntel”; Smail, „om foarte cinstit, avut și bun la suflet”, își salută oaspeții într-un dialect hibrid delicios: „Büiurum Efendi, büiurum. Ah! geanabetu de Kiopek se dă furiș. Alah ile Alah! câinele ca și femeile Efendi!” La cafeneaua lui Meemeda, reuniunile „intelighenției” locale au alura unor turniruri spirituale, în care prietenii își respectă reciproc convingerile. Se ascultă muzică (Fantaisie-Impromptu de Chopin!), se discută, firește, politică, se citesc gazete și, ca în

agora, „fiecare vorbea fără temere de a fi privit ca alb sau roșu”. Mai mult, în „provincia pustie” pe care o va abhori Bacovia, „doctorul era abonat la République Française; șeful telegrafului, la Revue des deux mondes! Directorul școlii de băieți, la România liberă. Administratorul la un alt jurnal etc. Unul era republican, altul conservator; altul liberal; altul ultra-liberal, și toți își respectau convingerile lor.” Un codicil ironic sfarmă apoi idilismul: membrii „confreriei” practică delațiunea la Centru, iar doctorul polonez, figură liberală, e scos din funcție sub bănuiala de nihilism.

Hârșova însăși apare într-o lumină declinantă, cu efecte policrome de trompe l’oeil. Liniile se întretaie într-un desigur fin, stilizat cu migală, în ciuda aparentei dezordini: „Eram în cele din urmă zile de toamnă. Serile erau calde. În baia pe care o formează stâncile Hârșovei, înaintate în Dunăre, se opreau să petreacă nopțile, bărci venite de la Cernavodă și de la Varna. Seara, când cele din urmă raze ale soarelui ajung aproape paralel cu suprafața apei, se produc niște fenomene optice pe cursul Dunării de un farmec surprinzător. Umbrele malurilor se întind în apă până aproape de jumătatea ei. Vârfurile lor întunecoase par a se pierde, în cealaltă jumătate luminată, printr-o tranziție de culoare, care, nefiind nici întunericul umbrei, nici lumina argintie a celor din urmă raze, iau niște nuanțe albastre pline de poezie. Ele sunt prelungite încă și mai mult de umbra micelor catarge ale bărcilor de pe mal”.

Un izvor memorialistic are și Noapte bună, nuvelă trimisă lui Maiorescu în octombrie 1885 și apărută în Convorbiri literare în prima lună a anului următor. Ea dezgheață relația prozatorului cu criticul (până atunci „posomorât” din cauza serialului zamfirescian împotriva „dotației Coroanei”) și prefătează prietenia lor de treizeci de ani. E aici, avea dreptate N. Iorga, un „realism emoționant”, un amestec de pitoresc, sentimentalism și umor care dă episodului amoros narat de nuvelist farmecul delicat și echivoc al poveștilor orientale în care iubirile se consumă în fugă și discret. Cadrul e de Halima, pictat cu un penel fin, muiat în culori puține: „Hârșova se odihnea, cu casele sale albe, în malul Dunării, ca un pelican de baltă în stuf, de marginea lacului. În răsăritul lunei, minaretele subțiratic își întindeau gâturile peste acoperișuri, cătând parcă să se uite în umbra ulițelor înguste. Prin târg nu se mai zărea nimeni”. E spațiul prielnic întâmplării – Zamfirescu e un prozator ce crede în puterea hazardului! – și ea pune față în față două naturi și două lumi. Apar de pe acum pragmaticul și problematicul, firile răsfrânte spre exterior și cele retrase în sine, care se întâlnesc, se iubesc meteoric și se despart grație unui destin când

amuzat, când crud. Președintele de tribunal, „un om cu totul de pe pământ” în care prozatorul a pus, autopersiflându-se, și ceva din sine, și turcoaica Aîșé, fata cadiului, trăiesc iubirea cu intensități diferite. Ușuratic, bărbatul e un cuceritor din stirpea eroilor din Decameronul, femeia stă însă în umbra Divanului lui Hafiz. Sunt două coduri existențiale și literare ce intră în contact, arta, deja considerabilă, a prozatorului, constând în estompe, în surdina ironică pusă romanțiosului. Umorul, rar la Zamfirescu, învăluie scena în care eroul, cocoțat pe podul unui conac, își declară prin gesturi dragostea pentru „dulcineea” din curtea, împrejmuită de ziduri înalte, a cadiului. Camera alunecă repede pe gesturi, filmate iarăși strâns: „îmbărbătat, își scoase iar capul pe cubea și, fiindcă ea se uita tot spre el își duse mâna dreaptă spre inimă și se îndoi de mijloc până să se lovească cu nasul de acoperiș.

La acest semn, ea își ridică mâna la gură și după aceea la frunte, spre mulțumire”. Întrepid, bărbatul apelează la serviciile unei codoașe bătrâne și pătrunde, deghizat în femeie, în incinta primejdioasă. Dezinhibat ca mai toți junimiștii, cu vorbe de pe „ulița mare” în scrisorile private, Zamfirescu își pune „strajă gurii” când narează pudic întâlnirea din alcov. O aură de poezie, un parfum de zădărnici împing istoria de dragoste spre dramă. Întâmplarea îi unește pe eroi și tot întâmplarea îi desparte. Iertat de ministru, judecătorul se întoarce la București, într-un început rece de ianuarie, iar la marginea Hârșovei, sania de poștă cu care pleca din „surghiun” e oprită de două femei: grecoaica și Aîșé. Sub „lumina ostentă” a lunii ce așterne pe câmpul înghețat „o umbră lungă și greoaie”, răsună „încet și temător” cuvintele iubitei părăsite: „– Noapte bună...”

Privit reticent, fiindcă n-ar ilustra „canonul”, Duiliu Zamfirescu are printre meritele lui ignorate sau minimalizate și pe acela de a fi primul care a pus Dobrogea pe harta literaturii române, de a fi făcut așadar în spațiul național ceea ce a făcut Ovidiu în acela universal. Stampele lui etnografice, cu inflexiunile lor de umor, melancolie și criticism explorează în premieră un filon ce-i va atrage apoi pe Emanoil Bucuta, cel din Maica Domnului de la mare, pe Zaharia Stancu, cel din Uruma, pe Vintilă Horia,

Marea Revoluție din 1821 a fost un uriaș efort al poporului elen pentru scuturarea unei îndelungate sclavii de patru veacuri și restabilirea libertății și demnității naționale. Această revoluție, de nouă ani, a fost un șir nemăsurat de lupte cu succesive victorii și înfrângeri, cu toate grozăviile pe care le presupune un război, precum și un șir de evenimente politice și demersuri diplomatice.

1821

Alexandru Ipsilante, împreună cu revoluționarii lui din Batalionul Sacru, trece Prutul și ajunge la Iași. Batalionul Sacru, care a depus jurământul la Focșani, a fost decimat de armatele otomane în bătălia de la Drăgășani. Comandantul Iorgachis Olimpiotul cu luptătorii lui care se refugiaseră la Mănăstirea Secu, au luptat cu dârzenie și, ca să nu cadă în mâinile dușmanului, au aruncat mănăstirea în aer. Astfel, se termină revolta în Moldova și Țara Românească. Dar revoluția nu se termină, ci izbucnește în Grecia și, concret, în Peloponez.

Oficial, Revoluția din 1821 izbucnește la 25 martie la Mănăstirea Sfânta Lavra, avându-l în frunte pe episcopul Palaion Patron Ghermanos. Între timp, revoluția se extinde în insulele Spetes, Idra, Psara, Kasos și Mikonos, precum și în Grecia Centrală. De acolo cuprinde Tesalia și Macedonia. Urmează cucerirea orașului Tripolis. Atunci s-au constituit primele senatate, în Peloponez și în Grecia Centrală și s-a redactat prima Constituție.

Marile Puteri nu aprobă Revoluția Elenă, dar în Occident, grație oamenilor de cultură, apare mișcarea filoelenă.

Încep războaiele civile. La Tripoli este declanșat de Kolokotronis, iar în Kranidi altul declanșat de Kundurioti. În cel de-al doilea război civil își pierde viața Odisseas Andrutos. Forțele otomane se aliază cu egiptenii, care ocupă Creta și Kasos, în timp ce otomanii distrug Psara. Bătălia navală de la Gherondas împotriva flotei turco-egiptene iese învingătoare. Urmează primele propuneri ale rușilor și austrieilor, pentru o Grecia autonomă sau independentă.

La 10 martie 1829 se semnează protocolul de la Londra care consfințește Statul Elen, cu granița nordică pe linia Volos-Arta, sub suveranitatea sultanului, în timp ce al doilea protocol de la Londra, din ianuarie 1830, prevedea statul grecesc independent, cu rege ereditar. După asasinarea lui Ioannis Kapodistrias, se semnează Tratatul de la Londra (1832). La 1 februarie 1832 se hotărăște ca rege al Greciei să fie bavarezul Otto. În sfârșit, în urma Convenției de la Londra din 7 mai 1832, Turcia este obligată să recunoască ca granițe ale Greciei linia Volos-Arta, cu insulele Ciclade, Eubeea și Skiros.

Astfel au luat sfârșit uriașele jertfe ale poporului elen din 1821. S-a născut un mic nucleu al statului grecesc independent. Jertfele generațiilor ulterioare au condus la apariția Greciei de azi, mândră și demnă membră a Uniunii Europene.

Textul este luat de pe site-ul elpis.ro

Foto: Mirela TATOIU

Cioplitor în sufletele noastre

Adrian NICOLA

Bună ziua la dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Încă de la capătul din față al rândurilor mele țin a vă da de știre că gândurile de azi se îndreaptă, cernite de tristețe, către felul unora de a înțelege că valoarea unui popor este dată, în mare parte, de ceea ce a dat mai bun acel popor lumii, de oamenii lui de seamă care i-au dus faima dincolo de hărți și de vămi. Cernite de mahnire sunt gândurile mele că unul din cei mai de seamă români, cu sufletul înalt de iubire cât Parângul, a fost socotit fără ca noi, prostimea, a ști, drept un cioplitor ca orice om care-și sapă cu brișca șanțuri și semne pe băta cu care și păzește turma de oi. Cernite îmi sunt gândurile de revoltă căci iată, nici după atâția ani de când acest astru al artei străluce pentru alții, iar oamenii de seamă ai țării mele și ai lui încă nu-l cunosc pe Constantin Brâncuși, cioplitorul în sufletele noastre. Cernite cu deznădejdea îmi sunt gândurile că nici atunci când o lume întreagă se pleacă în fața creației sale, prețuită de oameni și timpuri cât averile de seamă ale multor neamuri, în locul unde a crescut și s-a uns cu harul de a scoate din mâini lucruri ce nu vor muri niciodată, mulți din cei de un sânge cu sine îl lasă în nepăsare și îl mai și hulesc, ca pe o povară ce le-a venit pe cap spre a le tulbura nopțile de visare.

Școala care m-a scos din satul meu am făcut-o, ca și el, acolo unde legendele locului nu oboseau niciodată a povesti, prin guri prea puțin învățate cu vorbe mari, despre sculptorul român, despre marele român Constantin Brâncuși, căci școala mea era despărțită doar de un zid de cea de „Arte și meserii” în care deprinsese a ține într-o mână dalta și în cealaltă piatra cel ce avea să dea zbor „Măiestrei”, tăcere „Cumînțeniei pământului” și zâmbet cum nu s-a mai văzut „Domnișoarei Pogany”. Umblam în vârful picioarelor pe lângă havuzul din care țâșnea apa, cu gândul la zvonul că statuia din mijlocul acestuia ar fi fost măiestrită chiar de vestitul sculptor în anii de ucenicie, înainte de a lua drumul Parisului pe picioare, fără ajutorul statului care acum se chinuie, fără sorți de izbândă, pentru a strânge bani spre a-i cumpăra măcar una dintre opere. Eram mândri că prindem tainele științei și ale vieții pe o stradă care se numea chiar așa, strada Constantin Brâncuși, nădăjduind ca vreodată unul dintre noi să-i prindă urmele în drumul său spre nemurire.

Simțindu-ne vibrațiile copilărești, întocmai cu ale strunei atinse ușor de arcuș, o dascăliță a cărei știință de carte nu avea nimic a face cu arta, ne-a vorbit ca unor tovarăși ai domniei sale despre acela de care la timpul acela se spuneau destul de puțin, despre nașul străzii pe care sălășluia școala noastră. Ne-a adunat odată domnia sa spre a ne spune că măreața plăsmuire de piatră și metal ce aduce laude orașului de pe Jiul de Sus ar fi o minunată întruchipare a unui obicei vechi, de când lumea, de pe aceste meleaguri și nu numai. Spunea domnia sa că monumentul ar fi închinat unor copii nevinovați pe care dușmanul țării, fără a ști că sunt elevi de școală, așa ca noi, care îi așteptau cu flori, ca pe niște musafiri, la podul de peste Jiu, ar fi pus tunurile pe ei în timpul primului dintre cele două mari războaie. Prăpădul s-ar fi petrecut fiindcă acei nevinovați purtau uniforme, fiind ușor asemuiți cu militarii, care și ei purtau uniforme. Se spunea că prăpădul acesta ar fi trezit vitejia în oamenii aflați acolo sau veniți să moară pentru copiii orașului lor, omorâți fără vreo vină, în înțeleștarea ce s-a numit „Bătălia de la podul Jiului”, în care s-au amestecat cu militarii și civilii, neinstruiți și lipsiți de armele cu care se putea duce o asemenea bătălie, în care mulți oameni ai locului ar fi murit.

Spunea dascălița noastră că aceia ce aveau folos de a nu se afla adevărul despre ridicarea la cer a atâtor suflete nevionovate, ar fi ascuns adevărul acestor fapte. Eu nu zic nici că e, nici că nu e cum așa cum spunea domnia sa, fiindcă multe se spun pe lumea asta fără temei și nu te poți încrede doar în vorbe, mai ales când timpul a trecut nemilos, transformându-le în istorie. Am crezut, nu am crezut ce se spunea despre izvodul gândului gorjanului de la Hobița de a da naștere acestui măreț monument - căci asta este de fapt întregul complex în profunzimea sa, un monument, un monument funerar-, mi-am luat bilet de voie spunând că vreau să merg acasă, dar am luat trenul invers, spre Târgu Jiu, călătorind mai mult fără bilet, decât cu bilet, căci banii de acasă nu-mi ajungeau pentru asta, și nu m-am dat jos decât în orașul lui Brâncuși.

Dacă eu, copil fiind, întrebam pe câte cineva cum dau de monumentul căutat cu nerăbdare, precis m-ar fi îndemnat spre una din bucățile lui, ori spre Poarta sărutului, ori spre Coloana fără de

sfârșit, ori spre Masa tăcerii. Așa, având neșterse în minte vorbele dascăliței, am căutat Calea Eroilor, așa cum se numea atunci și se numește și acum strada lungă ce unește toate bucățelele acestui monument, de care nu mai găsești cât îi lumea de mare, și m-am pus pe dat ocol fiecărei bucăți din cele ce atinseseră mâna zeului pietrei, venit chiar din acele meleaguri.

Avea dreptate dascălița, cu nimic nu semăna mai mult ceea ce vedeau ochii mei încețoșați de lacrimile bucuriei, decât cu o înmormântare de a noastră, românească, țărănească, ce avea să ducă pe ultimul drum trupurile, spre ceruri sufletele, acelora ce și-au dat viața pentru apărarea gliei strămoșești.

Știți domniile voastre la fel de bine ca mine că omul, după ce zilele i s-au terminat, este așezat în sicriu și pus pe o masă pentru a fi plâns de aceia care suferă din pricina plecării sale. Această masă era acolo una rotundă, de piatră, străjuită de scaune, așezată la câțiva pași de Jiu, ca în obiceiurile noastre de înmormântare. Că era aproape de apa Jiului ce îi va jeli veșnic pe aceia care și-au lăsat casa și familia mică, pentru a muri apărând familia mare, adică țara, că scaunele sunt 12, precum cifrele ceasului ce măsoară nemurirea universului, că și masa și scaunele au fost dăltuite pentru a închipui jumătățile de sferă așezate invers pentru a ne spune că universul acestora s-a rupt după ce au trecut în moarte, sunt alte vorbe, demne de aceia ce știu a se apleca cu sânge și știință asupra artelor.

De la Masa tăcerii porneau de o parte și de alta a curții închipuite de cel rămas țaran român până la ultima suflare, către poartă, scaunele din ceea ce s-a numit Calea scaunelor sau Drumul scaunelor, ținând locul oamenilor veniți să-și ia rămas bun de la cel plecat dintre ei. Poate un car cu boi, poate brațele vânjoase ale unor voinici cu capetele descoperite, plecate a smerenie, purtau sicriul spre ieșirea din lumea lui de altă dată prin poarta ce s-a numit Poarta sărutului, pentru că acolo cel dus primea sărutul de pe urmă de la cei dragi, rămași în viața lor pământească.

Dacă îți continui drumul pe Calea Eroilor, așa cum mi l-am continuat și eu, ajungi fără grabă la o biserică pironită chiar în mijlocul acestui drum, pentru că nu te poți urca spre împărăția veșnică fără a-ți urma credința. Așa și eroii cioplitorului în sufletele noastre trec pe la sfânta biserică pentru o ultimă rugăciune, înainte de a-și sfârși drumul, înainte ca sufletele lor curate să ajungă la Coloana fără de sfârșit pe care să urce spre cer. Da, să urce pe o coloană fără de sfârșit, pentru că țara aceasta va avea mereu eroi, va avea mereu nevoie de jertfe pentru a dăinui.

Foto: Iulia PANĂ

Și iarăși avem a vorbi de ce Poarta sărutului este a unui altfel de sărut decât cel al îndrăgostiților și de ce nu se cuvine ca acolo tinerii să-și unească destinele, de ce poarta arăta forma aceea a trei laturi de chenar și nu alta, iar pe ea de ce se află cercuri și nu alte forme, putem a ne întreba de ce Coloana este „fără de sfârșit” și nu „a infinitului”, cum greșit s-a spus adesea. Despre fiecare muchie și centimă de piatră rece din monument putem vorbi, dar nu și dacă cel ce l-a creat a făcut-o cu bună știință sau dintr-o întâmplare a brațului său care a făcut ceva și a semănat cu altceva.

Eu, copil fiind, am auzit și am văzut cele ce am scris aici și am venit să vi le spun și domniilor voastre fără lauda de a vă fi spus ceva nou. Aștept încă, așa cum am așteptat și până acum de atâția ani, și iată, mă îndoiesc a mi se curma așteptarea, ca oamenii învățați să-mi spună și mie câte ceva, cu vorbe înțelese de mintea mea puțină, despre celelalte faceri ale cioplitorului în sufletele noastre pe care eu nu le-am putut vedea, spre a mă lumina.

Se întregesc în această zi 144 de ani de când peste Hobița s-a coborât lumina spre a zămisi o altă lume decât cea pe care o vezi tu, omule de rând, în fuga calului. S-au întregit în această zi 144 de ani de când ne-a fost dat geniul ce avea să ne împace cu piatra, dusă în forma ei cea mai de sus. S-au întregit azi 144 de ani brâncușieni pe pământ, iar noi plecăm fruntea în țărână și aducem mulțumiri sorții că ne-am născut români, ca și el.

*Cu smerenie, al dumneavoastră,
Adrian.*

19 februarie 2020

Spectacol extraordinar de folclor "Dragobete și Mărțișor"!

Ana-Maria ȘTEFAN

Ziua de 28 februarie a fost prilej de sărbătoare! Consiliul Județean Constanța prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a organizat evenimentul „Spectacol Extraordinar de Folclor” dedicat sărbătorilor populare prilejuite de începutul primăverii calendaristice „Dragobete și Mărțișor”.

Conform vechiului calendar roman, 1 martie era prima zi din an, moment în care se marca „Matronalia” o sărbătoare consacrată lui Marte, zeul războiului, al forțelor naturii, al primăverii și al agriculturii. În timp, mărțișorul a devenit un sinonim al optimismului și credinței. Totuși, urmând firul anumitor legende populare, se pare că Dragobetele, numit și „Cap de primăvară”, „Năvalnicul” sau „Logodnicul păsărilor”, un personaj preluat de la vechii daci și transformat ulterior într-un protector al tinerilor și patron al iubirii, nu era nimeni altul decât fiul Babei Dochia.

Astfel, alături de orchestra Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” dirijată de maestrul Cristian Obrejan, au urcat artiștii: Matilda Pascal Cojocărița și Ștefan Ciugu, Gelu Voicu, Elena Plătică și Mirela Pană. De asemenea dansatorii Ansamblului Folcloric

Profesionist „Izvoare Dobrogene”, au însuflit sala cu dansuri din zona Dobrogei și Oaș.

Spectacolul a avut loc la Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” cu sala arhiplină, membrii comunității primind cu bucurie invitația de a sărbători împreună acest regal al dansului și cântecului popular.

Doamnele și domnișoarele au primit mărțișoare realizate de elevii claselor de design vestimentar și ceramică, iar spectatorii au putut admira în cele două săli de expoziție din incinta centrului, expoziția de fotografie, pictură și design vestimentar „Primăvara artelor”. Prezentatoarea evenimentului a fost actrița Teatrului de Stat Constanța, Mirela Pană a cărei ținută a fost asigurată de elevii Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” din cadrul clasei de Design vestimentar, sub atenta coordonare a prof. Lucia Niculescu.

Spectacolul s-a dovedit a fi un real succes și un prilej de reuniune a membrilor comunității dornici de a vedea și de a transmite mai departe tradițiile populare românești tinerei generații.

Selim Abdulakim (1886-1943)

Selim Abdulakim a fost un intelectual tătar care se distingea prin „calități și însușiri excepționale”¹. A fost primul avocat tătar de limbă română din România, liderul tătarilor și al comunității musulmane din România în perioada interbelică, politician, viceprimar al Constanței și membru în Parlamentul României². A fost artistul care a inițiat concertele susținute pe valurile mării pentru constănțenii și turiștii de pe faleză Cazinoului³. A fost erou al Armatei

1. Rusenescu N (1926). Anuarul presei române și al lumii politice 1926-1927, Ediția VII, Constanța, 1926. p 56
2. Scurtu, Costin (24 septembrie 2013). „Contribuții la păstrarea tradițiilor musulmane dobrogene în armata română”, în Tasin Gemil; Gabriel Custurea; Delia Roxana Cornea, Simpozionul Internațional: Moștenirea culturală turcă în Dobrogea, Constanța: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie. pp:210, 212, 214. Lascu, Stoica (24 septembrie 2013). „Turco-tătarii dobrogene în lumina unor mărturii arhivistice constănțene (1885-1948)”, în Tasin Gemil; Gabriel Custurea; Delia Roxana Cornea, Simpozionul Internațional: Moștenirea culturală turcă în Dobrogea, Constanța: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie. pp:238-240. Ciorbea, Valentin (2011). „Dinamica și structura socio profesională a populației dobrogene (decembrie 1918-septembrie 1940)”, în Stela Cheptea; Marusia Cirstea; Horia Dumitrescu, Istorie și societate, II, București: Editura Mica Valahie, pp. 207–208, ISBN 9789737858719. pp:207-208.
3. Tomescu, Constantin (2018). „Amintiri din viața de elev seminarist (1904-1912), partea I”. www.seminariasi.ro. Seminarul Teologic Ortodox Iași „Sfântul Vasile cel Mare”.

Române în Primul Război Mondial și fratele sublocotenentului Kázím Abdulakim care și-a pierdut viața în Bătălia de la Mărășești din 1917⁴. Sora lui Selim, cunoscută sub numele de Șefika sau Sapiye, a fost soția poetului Memet Niyazi, cel mai iubit poet al tătarilor dobrogene⁵.

Biografie

Selim s-a născut în 1886. „A urmat liceul din Iași ca bursier al statului”⁶. În perioada aceasta l-a cunoscut pe Constantin Tomescu(1890-1983), intelectual de prestigiu al Bisericii Ortodoxe Române încarcerat mai târziu la Sighet pentru că a făcut parte din Guvernul interbelic Cuza-Goga (decembrie 1937-februarie 1938). În cartea sa „Amintiri din viața de elev seminarist (1904-1912)”, profesorul Constantin Tomescu explică circumstanțele în care, în 1905, pe când studia la Seminarul Teologic Ortodox „Sfântul Vasile cel Mare” din Iași, Selim l-a ajutat atunci când a luat decizia de a învăța franceza de unul singur: „Nu învățam limba franceză, un mare neajuns. M-am hotărât s-o învăț. Am căpătat de la constănțeanul Abdulachim Selim, elev la Liceul Internat din Iași, o gramatică și câteva cărți ușoare, de povești.”⁷

Selim Abdulakim a iubit artele și a fost un bun muzician. Înainte de Primul Război Mondial el a înființat la Constanța un ansamblu de instrumentiști format din chitariști și mandoliniști. Despre talentul artistic și capacitatea organizatorică cu care era înzestrat Selim vorbește tot profesorul Tomescu care descrie și modul în care se desfășurau reprezentațiile acestui ansamblu pe valurile mării din preajma Cazinoului constănțean:

„La Constanța se auzea prin multe case mandolina, un instrument gingaș, cu coarde metalice. L-am agreat mult. Mai ales când

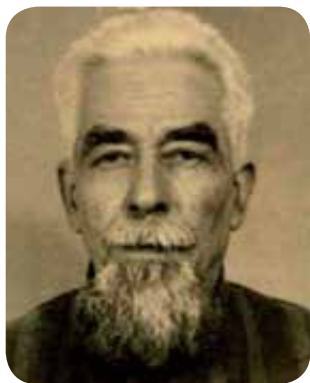
Vizitat 27 octombrie 2018.

4. Macovei, Remus, col.(r) (2018). Cartea de aur a eroilor musulmani jertfiți sub tricolor. Constanța: Editura Imperium, 2018. p 84.

5. Agi-Amet, Gemal (1999). Dicționarul personalităților turco-tătare din România. Constanta: Metafora. ISBN 9789739340274.

6. Rusenescu N (1926)

7. Tomescu, Constantin (2018). „Amintiri din viața de elev seminarist (1904-1912), partea IV”. www.seminariasi.ro. Seminarul Teologic Ortodox Iași „Sfântul Vasile cel Mare”. Vizitat 27 octombrie 2018.

Profesorul Constantin Tomescu în zehile detenției comuniste.

am aflat că se constituise o grupă de elevi mandoliniști și chitariști, sub conducerea liceanului ieșean, turcul Abdulachim Selim, de care am pomenit, m-am pornit a învăța digitația la mandolină și șeful de tren Dănilă mi-a procurat instrumentul[...] Ajungând oarecum mai înlesnit a executa la mandolină bucăți muzicale mai grele, am fost primit, vara, în echipa lui Abdulachim. Mi s-au dat să învăț mai ales serenade italienești și grecești. Echipa avea 20 de mandoliniști și 8 chitariști. Ne adunam la Cazinoul de la malul mării seara după orele 20-21 și angajam două bărci, cu care pluteam prin fața Cazinoului până la miezul nopții, executându-ne programul de serenade, valsuri. Pe uscat se adunau viligiaturisti, mulți constănțeni, iubitori de muzică și ne ascultau. Ce impresionant tablou! Apoi eram poftiți în cazino și ne tratau cu fripturi și băuturi din sumele adunate.”⁸

Începând cu anul 1911, Selim „a făcut strălucite studii juridice la Facultatea de drept de pe lângă Universitatea din București”⁹. Întrucât

8. Tomescu, Constantin (2018). partea I

9. Rusenescu N (1926)

era lipsit de mijloace materiale, va beneficia de o subvenție lunară de 30 de lei de la Fundația Universității Carol I.¹⁰

„Războiul întregirii neamului l-a făcut ca ofițer fiind de două ori rănit pe câmpul de luptă și a fost demobilizat cu gradul de căpitan”¹¹. În 1916, când România intră în Primul Război Mondial, Selim este mobilizat în Regimentul 9 Vânători cu care participă la luptele pentru apărarea Dobrogei. Pe 20 august 1916, după luptele de la Ciaușkioi, comandantul batalionului, mr. Racoviceanu Gheorghe, propune să fie decorat cu Virtutea Militară pentru dovezile de curaj și pricepere la comandă în luptă. La 11 septembrie 1916 salvează viața comandantului de batalion care fusese doborât de un obuz inamic¹². Documentele care consemnează operațiunile de război menționează și modul în care Selim reușea să-și îmbărbăteze frații de arme:

„La 12 septembrie 1916 ofițerii adunați în spatele liniei dinapoia Batalionului 1 și ofițerii divizionului mr. Marinescu ascultă pe slt. Selim Abdulakim care cântă „Rêve”, ridicând mult moralul camarazilor săi prin această melodie războinică.”¹³

Se menționează și alte fapte de arme, dar și motivul pentru care Abdulakim este detașat la o subunitate din Transilvania:

„La 16 septembrie 1916 slt. Selim Abdulakim, comandant provizoriu al Companiei 2, este rănit în luptele de la Amzacea, prinzând cu mâna baioneta ce-l amenința, fiindu-i tăiate două degete. Imediat după această luptă acest brav ofițer a ieșit la raportul comandantului

10. Biblioteca Centrală Universitară Carol I (1911).

„Cerere de bursă din 1911”. Biblioteca Centrală Universitară Carol I. Vizitat 11 august 2018. bcub.ro

11. Rusenescu N (1926)

12. Macovei, Remus, col.(r) (2018)

13. Macovei, Remus, col.(r) (2018)

Imagine aeriană interbelică surprinzând faleza și bărcile de la Cazinou despre care povestea profesorul Constantin Tomescu.

regimentului cerând să fie mutat pe frontul din Transilvania, pentru că Divizia 19 Infanterie, din care făcea parte, se confrunta cu Divizia 25 Turcă și nu voia să fie acuzat de trădare dacă s-ar fi întâmplat să cadă prizonier. A fost mutat pe frontul de nord, la Divizia 7 Infanterie, în cadrul căreia va acționa până la demobilizarea armatei.”¹⁴

Fratele său, slt. Kázím Abdulakim, va cădea însă la Mărășești, în timpul luptelor de la Putna Seacă¹⁵. „O stradă din municipiul Constanța poartă numele Kiazim Abdulachim ca cinstire, târzie, a acestui patriot român.”¹⁶

În perioada interbelică, Selim a fost avocat la Baroul Constanța și președintele comunității

Plăcuță stradală din Constanța purtând numele lui Kázím, fratele lui Selim Abdulakim

musulmane din Constanța¹⁷. A fost viceprimarul orașului Constanța¹⁸. A fost membru al Parlamentului României, unde a apărut drepturile musulmanilor din Dobrogea și a atras atenția asupra faptului că ignorarea tuturor dorințelor lor duce la emigrare, iar acest lucru constituie un pericol național.¹⁹

Lui Selim Abdulakim îi plăcea foarte mult să îi ajute pe tineri²⁰. În anul 1929 a înființat Fondul Cultural „Selim Abdulakim”, o asociație culturală care viza ajutorarea elevilor musulmani din învățământul secundar și învățământul superior. Asociația avea sediul în Constanța, la intersecția bulevardului Ferdinand cu strada Mircea cel Bătrân.²¹

Selim a fost prieten cu Nicolae Iorga și cu alte personalități politice interbelice. La 13 august 1939, Constantin Argetoianu, care a ocupat funcția de prim-ministru între 28 septembrie și 23 noiembrie 1939, scria în jurnalul său:

„Luat ieri masa cu câțiva din prietenii mei politici din Constanța. Am avut aci o bună

14. Macovei, Remus, col.(r) (2018)

15. Macovei, Remus, col.(r) (2018)

16. Ibram, Nuredin (2017) – Tătarii din România: Istoric, spiritualitate, identitate. Muntenia. Constanța, 2017.

ISBN: 9789736924200. Google Maps. „Street Slt. Kiazim Abduachim”. Google Maps. Vizitat 1 septembrie 2018. Strazi și bulevarde din România. „Strada Kiazim Abdulachim (Sublocotenent)”. Strazi și bulevarde din România. Vizitat 1 septembrie 2018. bulevarde.ro.

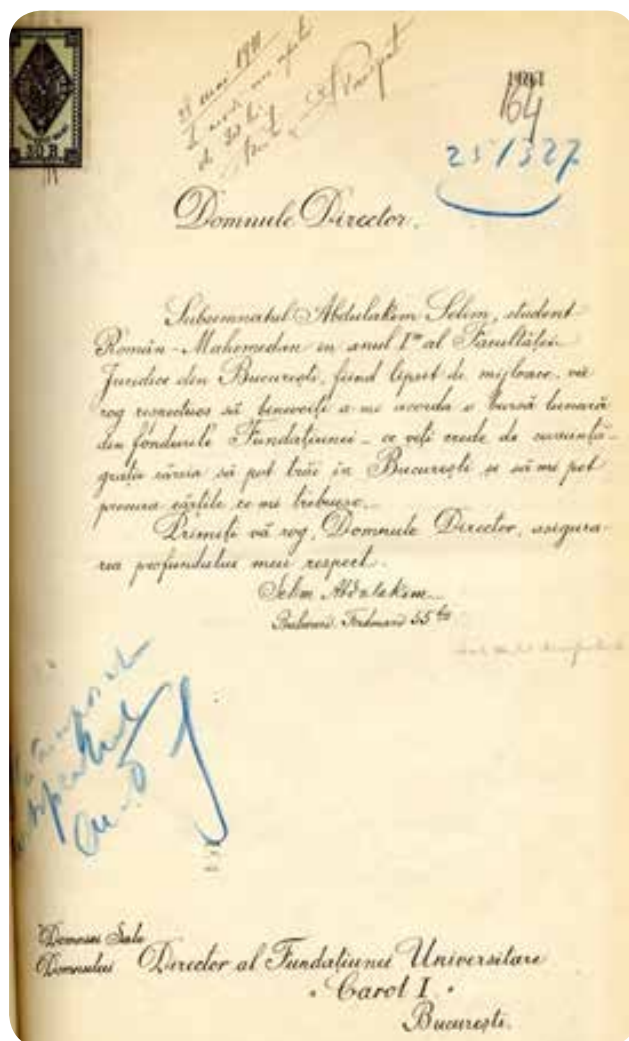
17. Lascu, Stoica (24 septembrie 2013). pp 245-246

18. Petrescu, Marius (1999). „Tătari, și totuși frați”. Formula AS. 1999 (383). Vizitat 1 septembrie 2018.

19. Ciorbea, Valentin (2011)

20. Scurtu, Costin (24 septembrie 2013)

21. Lascu, Stoica (24 septembrie 2013). pp 238-243

Cererea de bursă purtând pe colțul din stânga sus aprobarea lui Ermil A. Pangratti, rectorul Universității București, iar în partea din stânga jos cu creion albastru apostila lui Alex. Tzigara-Samurcaș, directorul Fundației Universitare „Carol I”

organizație și sunt mulțumit că Teodorescu Valahu și Selim Abdulachim au ajuns sub actualul regim deputați, iar Serienescu consilier la curtea administrativă. Sunt multumiți și ei...”²²

Selim a murit la 28 martie 1943 la Constanța²³. Se odihnește în Cimitirul Musulman Central din Constanța: 44.173120|28.622248²⁴. „În toate prilejurile s-a comportat ca un brav și bun român”.²⁵

22. Argetoianu, Constantin (2003). Însemnări zilnice.

1939. Vol.VII, 1 iulie-29 noiembrie 1939. București:

Editura Machiavelli, 2003, p.60

23. Akmolla, Gúner (2009)

24. Murat, Taner (2018). Tatars: Personalities and ordinary people of Dobruja in the earlier twentieth century (în engleză). În: Ancient Texts and Languages of the Ethnic Groups along the Silk Road (International Conference).

5-8 November 2018. Niedersächsische Staats-und

Universitätsbibliothek Göttingen

25. Rusenescu N (1926).

Martie și florile din sufletul românilor

Laurențiu DESPINA

Să plantezi o grădină înseamnă să crezi în ziua de mâine – Audrey Hepburn

Dintr-o DATINA de martie nu puteau lipsi florile, sau stelele pământului, cum li se mai spune, născute pentru a lumina chipurile oamenilor. Acum, ele se cer privite și celebrate mai mult decât în oricare altă lună a anului pentru că martie înseamnă revenirea la viață a naturii și martie, cu toate florile lui care prind contur în această perioadă, nu este altceva decât o revărsare de tonus de care toți avem nevoie. Chiar dacă Mai este luna Florar, cred că și Martie, prin bogăția de flori are tributul său pentru renașterea naturii, pentru ceea ce înseamnă frumosul de lângă noi și invitația de a ne bucura de viață.

...N-am plâns niciodată după iarnă. Nici copil, îndrăgostit de căderea de pudră a zăpezii care mă ducea cu gândul la ceva dulce și bun, nici acum, om mare fiind. Iarna pleca în lipsa mea, iar când mă întorceam acasă găseam primăvara deja instalată.

Spectacolul ei mi se pare mult mai cuceritor, de nerefuzat, dându-mi ghes și acum, parcă, să savurez fiecare petală de culoare ițită din pământ. Florile, ambasadorii primăverii la curtea Reginei sale, Natura, sunt atât de convingătoare încât este greu să le rezisti avansurilor. Iar primăvara nu mai contenește să ne facă să zâmbim, să-i privim straiile înflorate și să ne lăsăm purtați de zefire la care toate plantele își aduc prinosul. Din acest punct de vedere primăvara este atât de vocală!...o auzim din toți porii, iar uneori, cu dorul de ea, o strigăm să se apropie de noi, la sfârșit de Făurar, parcă pentru a-i deschide drumul printre ultimele zvâcniri de iarnă. Treburile firești ale lumii, ale universului, și-au urmat cursul dintotdeauna și primăvara n-a rătăcit drumul niciodată. Poate doar, în unii ani, să se fi lăsat așteptată, doar atât cât să ne bucurăm și mai mult la sosirea ei.

Nașterea florilor este semnul că a mai trecut un an. Expoziția primăverii, mereu alta, aduce în ramă, laolaltă, candoarea, culoarea și viața. Din acest punct de vedere, toți pictorii se înclină și recunosc că natura rămâne o irezistibilă muză. Tapetul ei a inspirat și încă mai inspiră, noi toți devenim pictori de ocazie care, prin flori, avem

multe visuri de împlinit. Aș spune, o grădină de vise colorate.

Pentru țaranul român florile i-au fost pat de vise. Floarea, decor și accesoriu de tradiție, i-a însoțit trecerea prin lume, purtată la rever, pe pânza iilor, dar și-n suflet. Motivele florale au dat viață straielor lui, stâlpilor de la porți, au colorat vasele de lut și tacâmurile, pernele și așternuturile, scoarțele și covoarele. Floarea este în versul lui, dar și în cântecul popular, în doină și-n baladă. Sub orice formă ar fi, Mărțișorul este tot o floare, este un salut de primăvară și o bunădimineață a naturii, o reînnoire a timpului și un semn de renaștere. Românul l-a prins în piept pentru a purta primăvara cu el peste tot prin drumurile lui. Călătoria mărțișorului durează până când primăvara își intră cu totul în drepturi, odată cu freamătul de culoare al trandafirilor și al florilor de vișin, ori până la primul strigăt al cucului sau venirea berzelor.

Prezența florilor în viața omului este mai mult decât o tradiție sau un obicei al locului. Florile sunt bucate de natură care face parte, ancestral, din universul lui. Se spune că cel mai fericit este acela care are puterea de a aduna înțelepciune de la o floare. La fel de adevărat este și că florile sunt poeziile pământului, iar din acest

punct de vedere românul a știut să le strângă în cea mai frumoasă carte de poeme, grădina casei lui. Românul a avut dintotdeauna înălțimea de la care să poată privi floarea ca pe un dar al naturii dar, prin miracolul vieții, și ca pe un sfat care i-a luminat drumul.

Din cele mai vechi timpuri ale așezărilor satești, țăranul a avut o comuniune cu natura și cu florile din mijlocul ei, din ținutul curților. Săteanul a vorbit de “floare la ureche”, “de florile mărului”, “de floarea vârstei”, de “flori de cuc”, semn clar că le știa rostul și sensul și expresiile amintite îl ajutau să fie mai plastic în exprimarea sa. Florile l-au însoțit și la bucurie, în evenimentele fericite ale familiei, dar și în cele de despărțire de cei dragi, la descântece, îndemnuri, rugă, metafore, ghicitori. Unele flori trăiesc pe acest pământ de pe vremea dacilor, iar altele au fost aduse și au prins drag de pământul teritoriului de la nord de Dunăre, devenind parte a unei existențe milenare. Pâinea a hrănit trupul țăranului, dar floarea i-a săvârșit setea sufletului.

Florile primăverii sunt și cele mai frumoase flori ale grădinii, pentru că, deși sunt firave, mustesc de culori, mirosuri îmbietoare și au un aspect care le fac iubite necondiționat. Ghiocelul simbolizează prietenia și puritatea. La apelul primăverii este primul care strigă prezent și dă de veste că este vremea de început pentru un nou anotimp. Zambila se ridică și ea lângă ghiocel, cu florile ei albe, rozalii și liliachii, dar și cu mirosul puternic care dă tonul grădinii. Poate doar

freziile, indiferent că sunt albe, galbene, roz, mov sau portocalii, să mai poată întreține o mireasmă puternică, inconfundabilă. Lalelele simbolizează abundența și iubirea. Au o dulce revărsare de culori și dau grădinilor un belșug care bucură ochii însetați de culoare și de viață nouă. La rândul lor, narcisele vin cu tonurile lor de galben, dar și de alb imaculat, creaturi zămislite în momentele în care natura și-a revărsat imaginația și dorul de frumos. În România, există chiar o Poiană a narciselor, una dintre cele mai mari rezervații din Europa, în care aceste flori crează un peisaj paradisiac trecătorului ajuns pe acest tărâm. Dealtfel, în simbolistica tradițiilor și creației populare, florile trimit cu gândul la o lume de vis, plină de dragoste, inocență, dar în care totul este efemer. Folclorul românesc asimilează floarea cu frumusețea feminină, găsind similitudini în mesajul pe care îl transmite privitorului, acela de a se bucura de viață și de frumusețea ei pe de-a-ntregul. Pentru că acolo unde se naște o floare se naște și speranța.

Florile din jurul nostru sunt pata de culoare și îndemnul de care viața are nevoie pentru a-și duce mai departe coșul cu ani. Dar cum spunea și Hans Christian Andersen, “să trăiești nu este suficient. Trebuie să ai parte de soare, de libertate și o floare lângă tine”. Astfel, te vei putea bucura mai mult de viață și frumosul din ea se va întruchipa adesea în tot ceea ce privim cu mai multă dragoste, floarea, ca semn divin cu care natura ne-a arătat drumul.

Info
////

Sărbătoarea primăverii!

Ana-Maria ȘTEFAN

În data de 29 februarie constănțenii au fost invitați să celebreze „Sărbătoarea primăverii” alături de elevii Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, printr-un recital de muzică ușoară, pian și actorie, coordonați de profesorii: Mihaela Țone, Rodica Iftime, Vadim Iftime, Cristina Bârlădeanu și Ana-Maria Ștefan. Astfel, timp de o oră și jumătate, Muzeul de Artă Constanța, a fost lăcaș de spectacol pentru publicul dornic de spectacol, răsplătindu-i pe cei mici cu ropote de aplauze!

Sfântul Cuvios Alexie și ritualuri de Alexii

Aura VĂCEANU

Sursa foto: Atelier Icoane
(Calendarul ortodox.ro, martie, 2020)

E martie și lumina a învins întunericul iernii (frigul), iar explozia de frumusețe, de culoare și de căldură pune stăpânire pe lume. Această lună își trage numele din latinescul Mars/ Martis, zeul războiului, dând naștere unor întrebări legate de prezența lui în cap de primăvară. Răspunsul îl aflăm din mitologia astrală. „Modelul mitic al oricărui război este biruința luminii asupra întunericului, a verii asupra iernii, biruință ce se repetă, la altă scară, în ciclul diurn, prin biruința soarelui asupra nopții. (La vechii egipteni, Ra-Soarele biruie în fiecare dimineață asupra șarpelui Apophis, simbol al întunericului și nopții).¹ Martie este deci luna biruinței soarelui de primăvară asupra frigului iernii. Voi prezenta mai jos viziunea unui etnolog și date din viața sfântului, pe baza unor informații din „Calendarul orthodox.ro”.

În luna martie, în calendarul ortodox, este sărbătorit un sfânt mai puțin cunoscut, Cuviosul Alexie, de ale cărui fapte sunt legate unele ritualuri străvechi, pe care le amintește Vasile V. Filip, filolog și etnolog, în antologia dedicată culturii tradiționale imateriale din județul Bistrița-Năsăud, publicată în colaborare cu scriitorul Menuț Maximinian (Vasile Filip, Menuț Maximinian². În capitolul XII. Sărbătorile primăverii timpurii, subcapitolul 4, intitulat „Alexia Broaștelor (Cuviosul Alexie, omul lui

Dumnezeu, 17 martie). Vasile V. Filip îl citează pe academicianul Ion Ghinoiu care spune despre Alexie că este o „reprezentare mitică sezonieră, un fel de patron al viețuitoarelor care iernează sub pământ, în scorburi, sub scoarța copacilor, sub pietre sau în ape”.³

În spatele acestora, continua Vasile V. Filip, stă Șarpele mitic, ce întruchipează forța germinativă htoniană, a apei, și a pământului, ascunsă pe timpul iernii. După șase luni de la Ziua Crucii, când pământul „încuiat”, este descuiat de Alexie. Tot Filip introduce o legendă amintită de I. Ghinoiu, care vorbește despre principala funcție a lui Alexie: ... omul având mult de suferit de pe urma insectelor, Dumnezeu le-a strâns pe toate în ziua de 14 septembrie și le-a încuiat într-o lăcră, apoi îl cheamă pe Alexie s-o arunce în apa mării. Ajuns pe malul mării, Alexie deschide, din curiozitate, lăcră. Instantaneu, gândacii, lăcustele, insectele se răspândesc pretutindeni, în apa mării, în nisip, în ierburi, în copaci. De atunci, susține tradiția, „nu numai Pământul, ci chiar și apa mării e plină de tot felul de jigăanii și gânganii. Iar pe Alexie, pentru că nu a ascultat de Dumnezeu, l-a transformat în cocostârc ca să adune, între 17 martie și 14 septembrie, insectele împrăștiate”.⁴

Figuramitică a lui Alexia „omul lui Dumnezeu,” apare în datele oferite etnologului citat de informatorii Ion și Florin Bindea din Chiuza, care au cules o legendă de factură hagiografică despre un Alexa „sfânt”, fără legătură cu viețuitoarele de sub pământ. Legenda vorbește că, la Chiuza, ca și în alte sate din zona de Câmpie și Ciceu-Beclean, este cunoscut și „Alexa cu Broaștele”, mai ales că după ziua consacrată lui începe să se audă cântecul broaștelor, în „tăul” satului (o fostă salină romană, ale cărei galerii au devenit o mlaștină). Tot la ziua lui Alexie se făceau focuri prin grădini și livezi, se tămâiau gospodăriile, se suna din clopoțel, pentru a speria șerpilor, șopârlele, salamandrele, broaștele. Filip vorbește și despre comportamente din județul Bistrița-Năsăud, cu interdicția de a lucra, pentru că, potrivit credinței, ar avea urmări apariția „broaștelor” pe corp, adică un fel de tumori, pe mâini, picioare și pe trup. (informator Dumitru Pușcaș, n. 1929, Alunișu). Pentru zona Năsăud –Rodna, Valea Someșului superior, la Maieru, despre ziua de Alexii autorul aduce o informație din 1932, de la Ion Barna, care răspunde chestionarului IV, „Obiceiuri de primăvară”, lansat de Ion Mușlea:

1. Vasile V. Filip, Menuț Maximinian, Cultura tradițională imaterială românească din Județul Bistrița-Năsăud, vol.

2 - „Sărbătorile ciclului social și calendaristic sau munci și zile în ținutul Bistriței și Năsăudului,” Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2015), p. 241.

2. Calendarul orthodox.ro, martie, 2020.

3. Ion Ghinoiu, 1999, Zile și mituri. Calendarul țaranului român 2000, Ed. Fundației, PRO, buc., România, p. 63.

4. Ibidem, 251.

„Se crede că în ziua de Alexii reînvie toate insectele, ies din pământ toți șerpii. Acestei zile îi zic și Ziua Bidigăniilor (a viermilor). Mai ales femeile o țin: nu coasă, nu țesă, nici în casă nu mătură. Este ținută cu sfințenie de femei și strict întocmai așa ca Sâmbăta de ovreii ortodocși”. (Ion Barna, Academia română, Arhiva de folclor, Cluj-Napoca, ms. 406, caietul II, p.16).⁵

În Ghidul iubitorilor de folclor al Centrului Cultural Bucovina, Partea I, subcapitolul „Datini și obiceiuri calendaristice”, autorul, Călin Brăteanu, amintește printre altele de practicile de îndepărtare a pericolului mușcăturii de șarpe, prilej de a vorbi și despre anumite interdicții în ziua lui Alexie: „nu se umbla cu ață, sfoară, lanțuri, brăie etc. (...) Femeile umblau în poale neavând voie să se încingă cu brăul, iar întreaga comunitate umbla desculță fiind oprită să-și lege ațele de la opinici”.⁶

În „Calendarul creștin-ortodox”, în data de 17/30 martie, este sărbătoarea Sfântului Alexie, omul lui Dumnezeu. În popor, ziua aceasta se mai numea Moș Alexa, Alexiile, Alexa cel Cald etc. Mulți dintre noi își pun întrebarea de ce Alexa e considerat „omul lui Dumnezeu”? Se povestește în „Viețile Sfinților,” iar legendele o confirmă: Alexa s-ar fi născut la Roma într-o familie de nobili. Ajuns la vârsta maturității alege să își dedice viața lui Dumnezeu, și în noaptea nunții, de comun acord cu soția sa, pleacă spre Edessa, unde va viețui aproximativ 18 ani pe lângă Biserica închinată Maicii Domnului, trăind umil, din mila enoriașilor. Când înțelege că ei îl consideră „om al lui Dumnezeu”, pleacă spre Tarsul Ciliciei. Însă ajunge doar până la Roma, locul nașterii sale, văzând în această întâmplare mâna lui Dumnezeu. A hotărât să meargă la casa tatălui său și acolo, sub înfățișarea unui străin, își petrece 17 ani de viață. Când i s-a apropiat sfârșitul, a alcătuit o scrisoare, apoi și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu, în ziua de 17 martie 411. După descoperirea scrisorii împăratul și patriarhul îl caută pe „omul lui Dumnezeu”, care era fiul lui Eufimian, și care trăise ca un cerșetor în curtea acestuia. S-a observat că la atingerea de sfintele sale moaște bolnavii se vindeau, căci din trupul lui izvora un mir bine-mirositor. Trupul Cuviosului Alexie a fost îngropat în biserica Sfântul Petru. Așadar, datorită vieții sale deosebit de aspre, pline de umilință, credință, a lipsei dorinței de mărire, Sf. Alexie este cunoscut în rândul creștinilor ca „Omul lui Dumnezeu”.

Dar în legătură cu persoana cuviosului Alexie în popor s-au creat obiceiuri, tradiții și superstiții. Pentru oamenii de altădată sărbătoarea din

5. Ibidem, p. 253.
6. Ghidul iubitorilor de folclor, Centrul Cultural Bucovina, Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, nr.1 / 2011, Editura Lidana, Suceava, 2012, p. 38.

17/30 martie era un important prag calendaristic, Cuviosul Alexie fiind considerat și patronul viețuitoarelor care ierneză sub pământ, sub pietre, în scorburi, sub scoarța copacilor. Potrivit tradiției, Cuviosul Alexie încălzește și redeschide Pământul pentru a elibera vietățile din hibernare și pentru a pregăti pământul de arătură.

Cuviosul, cunoscut și cu numele de Alexa cel Cald, era socotit stăpânul șerpilor, prin urmare ziua de 17/30 martie era cel mai des asociată cu șarpele și numită respectiv Ziua Șarpelui. Se zicea, că dacă întâlnești în ziua lui Alexie orice fel de șarpe, nu trebuie să-l ucizi, altfel riști să ai o cumpănă în acel an. Iar dacă vedeai un șarpe în oricare altă zi a lunii martie, atunci acesta trebuia omorât, altfel se spunea că el îți lua puterea. În unele regiuni, se făcea un foc mare într-o groapă, se puneă într-o oală apă și o bucată de mămăligă, ca să aibă șerpii ce bea și ce mânca, pentru ca să nu iasă din groapa aceea toată vara.

O legendă povestește că, deoarece Alexie a deschis racla cu viețuitoare, și acestea s-au răspândit din nou pe pământ, neascultându-l pe Dumnezeu, a fost transformat în cocostârc și pedepsit să adune, între 17/30 martie și 14/27 septembrie, insectele împrăștiate. Legenda conține și un sămbure de adevăr, căci în preajma acestei zile se întorc berzele și cocostârcii. Sărbătoarea mai este numită și Ziua Peștelui sau Retezatul Stupilor, pentru că peștii încep să se zbată în ape, iar albinele ies din stupi. Pescarii susțin că Sfântul Alexie este cel care aduce peștii din adâncurile unde au iernat, la suprafața apelor. În ziua de Alexii, oamenii de la sate obișnuiau să aprindă focurile prin livezi, acestea simbolizând curățenia rituală a gospodăriilor pentru a ajuta soarele să depășească momentul echinocțiului de primăvară.

Tot în această zi se legau tulpinile pomilor fructiferi cu paie ca să nu dea omizile pe crengi, se suna din clopoței sau se făceau zgomote bătând în fiare vechi pentru ca să sperie târătoarele. Femeile în această zi nu lucrau, în special nu aveau voie să toarcă, să depene fire și mai ales să folosească ace și foarfece ca să nu le vină gânganii în casă. Și așa mai continua, dar consider suficiente informațiile de mai sus, pentru înțelegerea rolului și locului lui Alexie în viața noastră. Memoria colectivă a păstrat, de-a lungul istoriei noastre frământate, o cultură populară bogată, alături de credința străbună.

Minibibliografie

Vasile V. Filip, Menuț Maximian, Cultura tradițională imaterială românească din Județul Bistrița-Năsăud, vol. 2 - Sărbătorile ciclului social și calendaristic sau munci și zile în ținutul Bistriței și Năsăudului, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2015; Calendarul ortodox.ro, Martie 2020; Ghidul iubitorilor de folclor, Centrul Cultural Bucovina, Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, nr.1 / 2011, Editura Lidana, Suceava, 2012; stiri.tvr.ro.

Arta Memoriei: Poezii de George Mihalcea

Gheorghe MIHALACHE

Miercuri 12.02.2020, la ora 11:00, la statuia lui Ovidiu din Constanța a avut loc cenaclul literar „Arta Memoriei: Poezii de George Mihalcea”, eveniment dedicat poetului dispărut la începutul acestui an.

Mihalcea a fost redactor în presa militară scrisă, realizator al emisiunilor militare de radio și televiziune „Ora Armatei” și „Pro Patria”, redactor șef la Antena 1 și Tele 7abc, realizatorul emisiunilor „Marș forțat” și „Lumea cărților” de la B1 TV. A publicat poezie, proză, eseuri și cronici literare, a realizat filme documentare și eseuri cinematografice, a fost corespondent de război în Bosnia-Herțegovina. A primit numeroase premii și distincții pentru poezie, film documentar și

activitate militară.

La întâlnirea comemorativă de la statuia lui Ovidiu au participat poeți, scriitori și artiști de la Cenaclul Literar „Mihail Sadoveanu”, Cenaclul „Glykon”, Constanța Haiku Society și

Asociația Multiculturală „Anticus”. Au recitat din versurile lui George Mihalcea: Mihaela Cojocaru, Cornelia Grozavu, Arșaluis Sarchisian-Gurău, Radu Patrichi, Maria Patrichi, Tănase Serea, Coca Elena Gheorghiu, Gheorghe Mihalache, Nicolae Dumitru, Elena Vințeanu și Șuraleu. Inițiată în luna aprilie a anului trecut, comemorarea poezilor recent dispăruți la statuia lui Ovidiu tinde să devină o tradiție a scriitorilor de la malul mării.

Foto: Iulia PANĂ

Școala gustiană și realitățile rurale din Dobrogea în epoca interbelică (II)

Dr. Enache TUȘA

Încă din anul 1878 Mihail Kogălniceanu accepta cu prioritate cererile de a se stabili în Dobrogea ale veteranilor din Războiului de independență.¹ Referindu-se la faptul că pot apărea conflicte și dorind să dea un mesaj care să îndemne la supunere față de noua ordine politică Kogălniceanu afirma: „Acei cari voiesc să pescuiască în ape tulburi pot să renunțe la primirea Dobrogei[...]. Noi am primit Dobrogea nu ca și compensațiune, ci ca un drept care ne revenea nouă. S-a mai zis că locuitorii Dobrogei au să se împotrivescă la intrarea armatei române. Nu este adevărat aceasta. Toți știți că românii de acolo ne așteaptă ca adevărați frați, că musulmanii deasemenea ne așteaptă cu nerăbdare. Cine au să fie contra noastră? Bulgarii? Aceasta este o simplă presupunere. Eu nu cred că bulgarii vor lua armele ca să se opună la trecerea noastră căci știu ospitalitatea ce au avut întotdeauna la noi, știu că și noi ne-am vărsat sângele pentru libertatea lor și că Dobrogea n-a făcut niciodată parte din Bulgaria.”²

Paralel cu aceste declarații politice se derulau anumite politici menite să consolideze spiritul românesc în Dobrogea prin colonizări sistematice din toate zonele țării. Există un imperativ demografic în fundamentarea acestei politici pentru faptul că numărul populației aparținând etniei bulgare constituia baza tuturor cererilor politice românești către puterile europene. Politica demografică a reprezentat o constantă preocupare a statului român, fiind percepută de oamenii politici și opinia românească drept o necesitate economică și socială de interes național, pentru susținerea românismului în spațiul dobrogean.

1. Marian Vicol, Gheorghe Dumitrașcu, Legea agrară din 1882 și implicațiile ei naționale, în „Analele Dobrogei”, XIV, nr. 1, 1997, p. 77. „În ideea ca împrumutările lor pe aceste meleaguri, ar înmulți elementul român în noua noastră provincie, ar mări prosperitatea și veniturile statului și, ar da, totodată o oarecare îndestulare acelor ce au drepturi câștigate la recunoștința țării.

2. Mihail Kogălniceanu, Discurs asupra prevederilor Tratatului de la Berlin privind România. Ședința din 30 septembrie 1878, în, Opere, vol. IV, Oratorie, 1864-1878, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1978, p. 181.

Încă din acea perioadă în provinciile locuite de români existau clivaje importante de ordin politic, etnic, religios, care creau anumite limite în uniformizarea unui sistem de administrație coerent și eficient. Aceste clivaje erau cu atât mai pronunțate în Dobrogea decât în alte părți ale statului român dat fiind caracterul multiethnic al zonei.³ Cu toate eforturile legislative și financiare ale statului pentru crearea unor condiții optime de viață în Dobrogea, numeroase familii de turci și tătari emigrau neconținut, deși după cum constata și omul politic C. Pariano: „luând în stăpânire Dobrogea, autoritățile române le-au întins brațele și le-au făcut tot felul de înlesniri; cu toate acestea ei preferă mizeria pe pământul drept credincioșilor asupra căruia domnește Sultanul și religia lui Mohamed, decât îmbelșugarea sub stăpânire creștinească”.⁴ Ceea ce credea Constantin Pariano la acea vreme că ar fi de făcut „pentru a popula, înavuți și româniza această provincie este de a determina pe românii din Bulgaria și din Serbia ca să emigreze în Dobrogea. În părțile dinspre Vidin, mai cu deosebire, și în toată partea Serbiei, dinspre România, sunt mii de români, rădăciți prin acele părți și pierduți pentru patria română. Această emigrare ar fi de cel mai mare interes, atât din punctul de vedere național, cât și din acel economic”.⁵

Cu precizarea că până în anul 1907 izvoarele timpului menționează împrumutarea a 5700 de familii de veterani și 4904 de familii de însurăței români ca rezultat direct al măsurilor luate de cele două partide care aveau ca scop „același ideal politic, românizarea Dobrogei”. Mergând pe aceeași direcție trasată de legea de împrumutarea a luptătorilor din Războiul de la 1877-1878, în anul 1912 ofițerilor participanți la război și urmașilor acestora li s-a dat posibilitatea de a cumpăra până la 150 ha în Dobrogea.⁶

3. Nichita Adăniloiaie, Georgeta Lungu, Instalarea administrației românești în Dobrogea după Războiul de Independență, în, Studii și articole de istorie, XXXV-XXXVI, 1977, pp.164-168.

4. C. D. Pariano, op. cit., p. 20.

5. Ibidem.

6. Ion Bitoleanu, Adrian Rădulescu, op. cit., p. 358.

1877

CONSTANȚA – AMBARCAȚIUNI

AUTOR ANONIM
REVISTA ILUSTRATĂ
LEIPZ

Fapt pentru care se poate considera că politicile de creștere a populației românești în Dobrogea au fost un succes, așa cum preciza și Ioan N. Roman⁷ sau Vasile M. Kogălniceanu⁸. Procesul modernizării accelerate a regiunii ce a urmat alipirii Dobrogei la statul român în 1878, preia și duce mai departe suflul civilizator al generației pașoptiste, iar deotomanizarea va înregistra un curs diferit de cel conflictual din fostele teritorii ale imperiului. Mai întâi legătura cu mentalul de tip occidental se face prin generația tânără de boieri de la 1840.

Cercetările întreprinse de către Institutul Social Român aveau, între altele, rolul de a încorpora și elemente care să definească procesul de modernizare socială, dar și publicații de genul Arhivei pentru Științele Sociale, Sociologie, Politică și Etică sau Curierul Echipelor Studențești care cuprindeau foarte multe dintre cercetările de teren. Ceea ce intenționa profesorul Gusti să facă era ideea de a include în cadrul sociologiei generale ca disciplină toate celelalte sociologii parțiale, adică toate celelalte instrumente de cercetare care puteau explica socialul în totalitatea lui.⁹ Pe lângă Institutul Social Român, D. Gusti înființase Seminarul de Sociologie de la Universitate în cadrul căruia s-au desfășurat cercetările satului românesc la care au luat parte tinerii coechipieri.¹⁰

7. Ioan N. Roman, Dobrogea și drepturile politice ale locuitorilor ei, Constanța, Editura Tipografia Ovidiu, 1905, p. 155 preciza „Când majoritatea populației dobrogene o alcătuiesc Românii și când două treimi din solul dobrogian sunt în mâinile lor, putem fi mândri, ca Stat, de opera săvârșită în ultimul pătrar de secol și putem zice cu încredere că Dobrogea a fost romanizată, că ea este țară românească”.

8. Vasile M. Kogălniceanu, op. cit., p. 41 aprecia „Minunatul element colonizator care e românul a săvârșit din propria inițiativă ceea ce nătângia, nepăsarea și neștiința guvernelor neglijase de a face. Românizarea definitivă a Dobrogei, adică înmulțirea covârșitoare a elementului național și reducerea celorlalte populațiuni la cantități neglijabile, este o simplă chestiune de timp, și încă de un timp foarte apropiat.”

9. Henri H. Stahl, Amintiri și gânduri din vechea școală a monografiilor, Editura Minerva, București 1981, p. 139.

10. Zoltan Rostas, Sala luminoasă - Primii monografiști ai

Putem identifica în epocă două probleme care au definit spațiul social și sistemul politic românesc: anume demagogia politicianilor și ineficiența administrativă a instituțiilor, precum și specificul satului românesc cu practicarea unui tip de agricultură arhaic, medieval.¹¹ Etniile care reprezentau în Dobrogea alteritatea au beneficiat din plin de noua orientare politică a statului român sub Carol I. Spațiul dobrogian colonizat cu elemente românești de tradiție a dobândit un aspect de întinsă zonă rurală cu obiceiuri și tradiții pe care țăranul român le respecta cu sfințenie.¹² Aspectul profund rural al Dobrogei a fost dat și de faptul că în lunga perioadă de stăpânire otomană multe dintre așezări aveau aspectul unor sate sărăcăcioase, iar așa-zisele centre urbane se asemanau mai mult cu târguri de provincie.¹³

Astfel, se naște un individualism, spontan, acesta fiind efortul disperat al individului de a se face vizibil față de ceilalți și de a i se recunoaște meritele.¹⁴ Concluzia este că acest tip de individualism, care caracterizează societatea

Școlii Gustiene, București, Edit. Paideia, 2003, p. 12.

11. Pentru a defini aspectul decalajului sectorului agricol din România am cercetat mai multe lucrări printre care atestă această înapoiere, Dimitrie Gusti, Chestiunea agrară, în, Opere, ediție critică de O. Bădina și O. Neamțu, București, Editura Academiei, 1970, vol. IV, pp.43-47; Ilie Corfus, Agricultură Țării Românești în prima jumătate a secolului al XIX-lea, București, Editura Academiei, 1969, pp.77-89; Radu Rosetti, De ce s-au răsculat țăranii, București, Editura Socec, 1908, p.269. O erudită analiză despre acest aspect la Daniel Chirot, Schimbarea într-o societate periferică, Editura Corint, București, 2002, în special capitolul Sistemul politico-economic de tip colonial și criza agrară 1864-1917, pp.195-250, unde autorul descrie statutul de periferie a economiei agrare românești precum și rolul de colonie care furniza materie primă Occidentului.

12. Pentru acest aspect și pentru dificultățile create de dificultățile pe care le întâmpina România în ceea ce privește integrarea în lumea modernă europeană datorită existenței unei grave probleme țărănești, Henry L. Roberts, Rumania. Political Problems of an Agrarian State, New Heaven, 1951.

13. Stevan K. Pawlovitch, Istoria Balcanilor -1804-1945, Editura Polirom, Iași, 2004, pp.89-91.

14. Ibidem, p.153.

românească „este lipsit de o motivație durabilă, în eforturile sale, a cărei aparență de implicare activă este imediat detronată de caracterul pasiv și contemplativ al celui care se epuizează într-o singură străfulgerare, într-o unică performanță.”¹⁵

Valabilitatea rețetei politice care a fost transplantată în Dobrogea a adus și viciile instituționale specifice ale românilor în spațiul amintit¹⁶. Tarele sistemului politic românesc s-au suprapus peste cutumele specifice ale zonei și au dat o administrație coruptă care nu a avut, cel puțin pentru început, forța instituțională necesară care să reformeze spațiul nou dobândit de România după 1878. Unul dintre principalii politicieni români ai epocii, Mihail Kogălniceanu, invocând argumente de natură istorică, geografică și etnografică își exprima convingerea că dobândirea noului teritoriu de către România urma să aducă un nou model politic în Dobrogea.¹⁷

În România lucrurile stau puțin diferit, dat fiind faptul că elitismul explică mai bine felul în care statul capătă formă, deoarece principalul conflict se desfășoară inițial la nivelul elitelor intelectuale, politice și economice care crează instituții modernizatoare și au o viziune bine definită și occidentalizantă. Așa se explică modul diferit de abordare, model care va fi transplantat și în Dobrogea ca sistem politic, social și economic. Astfel prezentat statul modern văzut de Michael Mann, în vestul Europei, apare și în Balcani, într-o formă coruptă. Față de România, unde elita existentă coordonează apariția instituțiilor, în Bulgaria elita apare odată cu instituțiile. În primul rând existau o serie de probleme concrete în teritoriu precum lipsa forței de muncă, caracterul rudimentar al uneltelor agricole, capacitatea redusă a forțelor aferente industriei.¹⁸ La toate aceste elemente sociale și politice se adăugau probleme care țineau de specificul multiethnic al Dobrogei, precum și de anumite tradiții moștenite de la fosta stăpânire otomană. Spațiul dobrogean era totuși un areal geopolitic destul de complex marcat de diferențe culturale deosebit de pregnante pentru a nu se uniformiza de la începutul stăpânirii românești. Prin urmare au fost rezolvate pe parcurs anumite reglementări care trebuiau să uniformizeze instituțional, dar și politic, educațional, militar etc. În acest studiu se poate demonstra modul în care Dobrogea s-a modernizat în contextul

15. Ibidem, p.155.

16. Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, op.cit., p.372.

17. Dumitru Vitcu, Recuperarea și integrarea Dobrogei la România în viziunea politică a lui Mihail Kogălniceanu, în Mihai Lupu (Coord.) Dobrogea - repere istorice, Editura Europolis, Constanța, 2000, p.80.

18. Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român, București, Editura Univers Enciclopedic, 1997, p.305.

proiectelor politice promovate de elitele politice românești, precum și aportul pe care comunitățile etno-politice amintite îl aduc, direct sau indirect, la acest proces.¹⁹ De la 1879 se poate vorbi despre o nouă provincie românească, în sensul dezvoltării și modernizării acesteia, locuitorii săi raportându-se mereu la cuvintele și îndemnul Regelui Carol I, deși acest teritoriu nu avea o cultură românească.

Astfel, în timp, Dobrogea a evoluat de la un târg cu aspect oriental, cu terenurile din afara sa populate de prepelițe și iarna de lupi, la un oraș comercial și de mare interes. Explicația acestei schimbări aparține omului politic Ion I.C. Brătianu (sosit la Constanța în 1911, la o întrunire politică) care considera că „au fost necesare jertfe și sacrificii de milioane de lei, pe cari însă Partidul Național-Liberal n-a ezitat să le facă pentru că lui i se datorește aproape tot ce s-a înfăptuit în Dobrogea de la anexare până astăzi ... Noi voim să facem din Constanța un centru de lumină și prosperitate, care să reflecteze ca un far, până departe, pe celelalte țărmuri ale Mărei Negre, viața și civilizația românească”.²⁰ Era expresia unei schimbări care se încadra în trendul epocii de influență liberală care pătrunsese și în Dobrogea prin intermediul elitei din Vechiul Regat pe filieră europeană.

Bibliografie

Rostas Z, O istorie nefardată a reabilitării sociologiei românești disponibil la <http://www.cooperativag.ro/o-istorie-nefardata-reabilitarii-sociologiei-romanesti/>.

Henri H. Stahl, Amintiri și Gânduri din vechea școală a monografiilor sociologice, București, Editura Minerva, 1981.

Dumitru Sandu, Gândirea regională în mișcarea gustiană de ridicare a satului, în revista „Transilvania”, nr. 11-12 /2012, Sibiu.

Immanuel Wallerstein, The Modern World -Sistem: Capitalist and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century, New Academic Press, 1974;

Robert Brenner, Înapoierea economică în Europa de Est în lumina dezvoltării occidentale, în, Daniel Chirot (coord) Originile înapoierii în Europa de Est: economie și politică din Evul Mediu până în secolul XX, traducere de Victor Rizescu, București, Editura Corint, 2004;

Daniel Chirot, Schimbarea într-o societate periferică, traducere de Victor Rizescu, București, Editura Corint, 2002

Lavinia Bârlogeanu, Antropologie sub semnul valorii, Editura Trei, București, 2005 ;

Nicolae Bălcescu, Question economique des principautes danubiennes, Paris, 1850;

Vasile M. Kogălniceanu, Dobrogea 1879-1909 /.../

19. Pentru acest aspect a se vedea Paul-Henri Combart care a publicat un excelent studiu numit Images de la Culture (Imagini ale culturii) publicat în 1966, în care descria proiectul politic ca „o cultură marcată de o serie de modele, de imagini ghid, de reprezentări, la care se raportează membrii unei societăți în comportamentele, munca, rolurile și relațiile lor sociale”.

20. Dobrogea Jună, 6 iunie 1911, p.3.

Ion Dinu sau Jean Dinu cum își semna articolele este avocat la origine și doctor în teologie; el a desfășurat o bogată activitate socială, politică, didactică și publicistică în comunitatea locală a Dobrogei și în special a comunei Adamclisi, din județul Constanța. Om politic de orientare liberală a activat pentru ridicarea satelor dobrogene.

Ion Dinu este fiul lui Constantin P. Dinu, născut la Ostrov la 1864¹, care „urmează cursurile școlii primare din Ostrov între anii 1873-1877, iar la 1 septembrie 1877, deși avea numai 4 clase primare, a fost numit de către membrii Societății culturale române de la Silistra, prin stăruința lui Constantin Petrescu învățător în Ostrov, până la venirea și ocuparea Dobrogei de către armata și autoritățile române, fiind înlocuit cu învățătorul P. Oprea. Autoritățile atât militare cât și administrative, în înțelegere cu preotul Dinu, îl trimit pe Constantin P. Dinu să urmeze cursurile Școlii Normale de la Galați”.²

„Dumitru Boboc și Constantin P. Dinu, foștii școlari ai lui Grigore Musica de la Ostrov, sunt cei dintâi normaliști dobrogeni. Constantin P. Dinu, absolvent al Școlii Normale de la Galați în 1883 a fost învățător la Șipote (Ghiolpunar), Gârlița, Bugeac, Mârleanu, Stupina, Pantelimon de unde a ieșit la pensie după o funcționare de 43 de ani”.³

Jean Dinu a urmat cursurile școlii primare din com. Mârleanu (azi Dunăreni). În anul 1904 a beneficiat de o bursă destinată copiilor din satele dobrogene, care voiau să urmeze Seminarul Central din București, pe care l-a absolvit opt ani mai târziu. Studiile teologice, finalizate prin Doctorat, le-a completat cu cele de Drept (Iași), Pedagogie (Seminarului Pedagogic Universitar) și Filologie (Universitatea Dyjon, Franța).

În timpul Primului Război Mondial a fost înrolat în Compania V Sanitară, apoi la Marele Cartier General și la Serviciul de propagandă din Basarabia, fiind demobilizat în 1 iulie 1918, cu gradul de sergent. După ce a predat Limba

1. Gheorghe, Dumitrașcu, Intelectuali români în Dobrogea înainte de 1878. Studiu statistic în „Pontica” 18, 1985, Muzeul de Arheologie Constanța, p. 267-273.

2. Stoica, Lascu, Mărturie de Epocă privind Istoria Dobrogei, Muzeul de Arheologie Constanța, 1999, p. 597.

3. Vasile, Helgiu, Școala Românească Dobrogeană de la înființare până la 1938. Monografie. Istoric-Documente-Diagrame, Constanța 1938, p. 48.

Jean Dinu Adamclisi

română la Gimnaziul din Târgul Bujor (unde director era reputatul Alexandru Arbore), în anul 1918 a fost numit „administrator de plasă, cl. II, la plasa Ostrov, județul Constanța”.⁴ A administrat 13 localități. Din anul 1919 s-a preocupat de organizarea Gimnaziului mixt „Traian” din Adamclisi, cel dintâi din județ, cu „învățători numiți «ex officio» și onorifici de Administrația Plășii”.⁵

Iată cum își descrie sosirea la Adamclisi în după-amiaza de 17 decembrie 1918: „intram în sat, pe-o uliță lăaturalnică, pe unde dealul mai svântat prezintă o mai mare ușurință căruțașului alimenean, un văr al meu – el însuși nou numit, primar al consiliului”.⁶ A administrat 13 localități. Din anul 1919 s-a preocupat de organizarea Gimnaziului mixt „Traian” din Adamclisi, cel dintâi din județ, cu „învățători numiți «ex officio» și onorifici de Administrația Plășii”.⁷ A fost deschis după vacanța de iarnă, 11 martie 1919, în prezența prefectului prof. N. Negulescu⁸, iar anul școlar s-a prelungit până în luna august. „O cameră închiriată a fost amenajată pentru a

4. Ion Dinu, După un sfert de veac în Dobrogea Jună, Constanța, an XL (1944), nr. 2, 14 ianuarie, p. 2.

5. Idem.

6. Idem.

7. Idem.

8. Paulina Dinu, Istoricul școalei, în Comitetul Școlar al Gimnaziului „Traian”, „Anuar. 1921-1922”, Constanța, Institutul de Arte Grafice „Albania”, 1922, p. 6.

servi de sală de clasă – câteva pupitre au fost împrumutate dela vrednicul diriginte al școlii din satul apropiat Nastratin – Mateiu Isac - și-o tablă dela notarul N. Gavrilescu din comuna vecină Enișenlia.”⁹ Toți cei 24 de elevi înscriși la cursul mixt de preparare de clasa I secundară au fost examinați de o comisie venită din Constanța, iar gradul de promovabilitate a fost de 100 %. Pentru strângerea fondurilor necesare construirii gimnaziului și informarea sătenilor, Ion Dinu a pus bazele unui comitet de inițiativă care a coordonat activitatea foii culturale satești „Glasul satelor” (a apărut în perioada 1 martie -1 mai 1923), publicație ce „va urmări activitatea Comitetului (de construcție a localului gimnaziului și a internatului – n.n.) o va controla, îi va da sprijin și o va face regulat cunoscută publicului”¹⁰. Un alt demers jurnalistic este apariția „Anuarului” Gimnaziului „Traian” (1921-1922 și 1922-1923), „lucrat de Paulina Dinu” prin care au fost diseminate informații referitoare la: istoricul școlii, cronica anilor școlari, lista cadrelor didactice și situația școlară a elevilor.

În 1923 Ion Dinu a participat la sfințirea bisericii din Baeramdede (azi Independența), alături de avocatul I. N. Roman, R. Roșculeț, directorul prefecturii ș.a. A fost un bun prilej de a reaminti auditoriului istoria eclesiastică a Dobrogei, subliniind devotamentul și credința localnicilor, care au lucrat la ridicarea bisericii, începută în anul 1914.¹¹

Avocatul Ioan Dinu a fost și inspector al învățământului religios în școlile secundare din județele Constanța și Caliacra în anul școlar 1935/36. În ziua de 19 decembrie 1936, Ion Dinu, un pasionat al arheologiei, a fost gazda savantului Giuseppe Usani, profesor de limba și literatura italiană la Universitatea din Roma, care, împreună cu Ion Micu, conservator la muzeul regional al Dobrogei, a vizitat monumentul de la Adamclisi. Oaspetele italian a admirat și colecția arheologică și etnografică a lui Dinu, „care i-a dăruit niște ouă frumos încondeiate și pe cari d-l Usani le-a admirat îndelung”¹². În același an, din publicația eparhială „Tomis” aflăm că „domnul Ioan Dinu a fost numit cântăreț (I) a parohia Adamclisi, județul Constanța, pe ziua de 1 Iulie 9. Ibidem.

10. *** Rostul nostru în „Glasul satelor” (Adamclisi) an I (1923), nr. 1, 1 martie, p. 1. „A apărut «Glasul satelor» la Adamclisi, sub direcțiunea d-lui Dinu” - în „Dacia” (Constanța), an X (1923), nr. 298, 27 decembrie, p. 1.

11. Oprea Borcea, Sfințirea bisericii din Baeramdede în „Dobrogea Jună” (Constanța), an XIX (1923), nr. 230, 25 septembrie. p. 3.

12. *** Un savant italian în Dobrogea în „Dobrogea Jună” (Constanța) an XXXII (1936), nr. 279-280-281, 24 decembrie, p. 2.

1936”¹³. Dragostea mare pentru Biserică se poate lesne observa din gesturi mici, faptul că „leafa o dă pentru înfrumusețarea sfântului locaș”.¹⁴

„Ruinele romane dela Adamclisi”¹⁵, scrisă cu prilejul semicentenarului Dobrogei, broșura „Înapoi spre Evanghelie”¹⁶, „Un document creștin occidental, de conștiință ortodox-orientală”, „În jurul Episcopiei Tomis și Durostor”, „Contribuțiuni la monografia Sfintei Cruci”, „Biserica preneroniană, în fața adversității iudaico-păgâne” și „Condiția evanghelică a femeii” sunt câteva dintre scrierile sale. În lucrarea „Înapoi spre Evanghelie”, avocatul Ion Dinu făcea un rechizitoriu lumii moderne în care se trăiește, paradoxal, mai prost, sub aspectul calității vieții, decât în trecut. Autorul consideră că: „se trăiește, cu onorabile excepții, desigur, mai mult pentru satisfacțiunile trecătoare, gastrice și erotice, decât pentru satisfacțiunile superioare, sufletești, animatoare”¹⁷, atrăgând atenția asupra progresului tehnicii, în detrimentul moralei. Așa se justificau războaiele cele fără sfârșit, setea de putere și de cotorpire. O primă concluzie, progresul civilizației „par’că înveninează existența omului modern, în loc s’o ușureze și s’o îmbunătățească... Trăim sub firma Evangheliei – fără Evanghelie”¹⁸. Starea este una nenaturală, omul fiind eminamente o ființă religioasă. Pentru a-și susține opinia a recurs la autoritatea Sfântului Vasile cel Mare, la Istoria Religiilor, la scrierile filosofului Hobbes și la experiențe de viață. Astfel, doctorul în teologie Ion Dinu pleda pro domo, afirmând: „când acceptăm pe Christos, Evanghelia-i mai mare decât știința – sufletul este mai mare decât trupul – biserica-i mai mare decât uzina și decât fabrica – liturgia-i mai mare decât orice piesă de teatru ori film de exhibițiuni cinematografice – creștinul este mai mare decât ateul. Indiferentul ori liber cugetătorul”¹⁹. Lucrarea este una originală, ușor de parcurs, scrisă într-un stil clar, concis, cu o adresabilitate largă.

A publicat numeroase articole în Dobrogea 13. *** Numiri de cântăreți în „Tomis” (Constanța), an XIV (1937), nr. 1-2-3, Ianuarie, Februarie, Martie, p. 67.

14. R. O personalitate teologică dobrogeană în „Tomis” (Constanța), an XVI (1939), nr. 9, septembrie, pp. 18-20.

15. Ion Dinu, Ruinele romane dela Adamclisi. Cu prefață de Oreste Tafrali; Cu prilejul semicentenarului Dobrogei, Constanța, Inst. de arte grafice al ziarului „Dobrogea Jună” (Constanța), 1928. O succintă prezentare a lucrării este făcută în „Dobrogea Jună” (Constanța) an XXIV (1928), nr. 111, 29 mai, p. 1 la rubrica Informațiuni.

16. Idem, doctor în teologie, Înapoi, spre Evanghelie, Constanța, Editura Sfintei Episcopii a Constanței, Institutul de Arte Grafice „Albania”, 1939.

17. Ibidem, pp. 3-4.

18. Ibidem, p. 4.

19. Ibidem, p. 8.

Jună, în Dacia, încă din anul 1915, pe când era student la Teologie²⁰, în Marea Neagră, Țara lui Mircea, Dobrogea literară, Analele Dobrogei, Tomis, revista eparhială, Pontice, dar și în publicații din țară: Cele trei Crișuri, Țara noastră, Lamura ș.a.

Intellectualul din Adamclisi s-a arătat încântat de înființarea Frontului Renașterii Naționale și a Partidului Națiunii la sate. Într-un ziar din 1940 era publicat un reportaj de la întrunirea de la Adamclisi, la care au participat „patru cinstiți preoți, Pr. Const. Lembrău, talentatul pictor sacerdot al Episcopiei Tomisului, Pr. Panait Florea, viguros executor de slujbe solemne, Pr. Florea Drăghici, cântăreț de reputație, și Pr. Ovidiu Chivu, merituos licențiat în Teologie”.²¹ După descrierea evenimentului este consemnat, in extenso, cuvântul pe care l-a rostit Ion Dinu cu prilejul adunării sătești din ziua de 23 iunie, pe care și-l începe astfel: „Pecetluim prin

20. Ioan C. Dinu, Cuvântul unui student în „Dacia” (Constanța), an I (1915), nr. 37, 13 august, p. 1.

21. *** Partidul Națiunii la sate/Solemnitatea dela Adamclisi în „Dobrogea Jună” (Constanța) an XXXVI (1940), nr. 66, 26 iunie, p. 2.

rugăciuni comune și fierbinți; desăvârșirea unei etape istorice, în evoluția noastră internă, întru racordarea neamului și țării, la imperativele vremilor, impuse lumii de evoluția însăși a spiritului omenesc”.²²

Ctitor de gimnaziu, Jean Dinu visa la un liceu la Adamclisi și la valorificarea superioară a valențelor istorice, turistice și educaționale ale zonei istorice.

Ca om de cultură a avut o bibliotecă valoroasă pe care puțini intelectuali ai vremii au reușit să o aibă, bibliotecă ce s-a risipit odată cu arestarea sa, în 1944, de către regimul comunist.

Arheolog amator și numismat împătimit, el a cercetat orizontul local al localității, cetatea și monumentul Tropaeum Traiani, cercetări ce au avut ca rezultat publicarea a numeroase articole științifice în presa locală a vremii și a volumului „Ruinele de la Adamclisi”, Constanța, Editura Institutului de arte grafice al ziarului „Dobrogea Jună”, 1928. Prefața cărții este semnată de o altă personalitate a vremii, Oreste Trafali.

22. *** Cuvântarea d-lui Ion Dinu în „Dobrogea Jună” (Constanța) an XXXVI (1940), nr. 66, 26 iunie, p. 2.

O expoziție de neratat

Fotografii (cei 4)

Iulia PANĂ

Este o iluzie că pozele sunt făcute cu o cameră. „Ele sunt făcute cu un ochi, o inimă și un cap.” H.Cartier Bresson

La Muzeul de Artă din Constanța se află pe simeze patru expoziții personale de fotografie

într-una singură - un cvartet fotografic.

Cei patru protagoniști sunt constănțenii Elena Răceală, Magda Fulger, Emilian Avrămescu și Bogdan Boușcă prezenți și cunoscuți în mediul fotografic național și internațional. Lucrările lor pot fi regăsite în diverse expoziții, colecții și galerii online, cum ar fi: 1x.com; Oneeyeland; Artfreelife; Photoimaginart; Art Limited; On Spot Gallery etc

Expoziția a fost deschisă de dr. Doina Păuleanu - critic de artă, directorul Muzeului de Artă Constanța, drd. Iulia Pană – scriitor, artist vizual, și Dorin Popescu - scriitor, eseist, doctor în filologie.

Înțelegerea fotografiei poate fi uneori o perspectivă complicată. Chiar și fotografiile care par a fi directe și transcriptive pot fi prolixes pentru că au un impact mai rapid și mai succint decât cuvintele, un impact care este instantaneu, visceral și intens. Împărtășesc puterea imaginilor, reușind să creeze întrebări răvășitoare în mintea

privitorului.

Uneori, fotograful este ghidat de camera sa într-un „moment de grație” în timpul căruia forma depășește conținutul. Fotografia este dimensiunea lui poetică și abstractă. Într-o oarecare măsură, fotografii de stradă nu pot atinge obiectivitatea mereu, deoarece lasă uneori o stare de poezie să emane din arta lor. Ce rol joacă totuși imaginea fotografică în crearea și întreținerea unui mediu contemporan, caracterizat prin bifurcația definitivă dintre virtual și real? Poate că ea definește un orizont nou de descifrare a percepțiilor vizuale. Cu toate acestea, se pare că imaginea fotografică este în toate formele sale digitale hibridizate, cea care încapsulează împletirea dintre atributele fizice și algoritmice, formele estetice și reale, care caracterizează epoca prezentului.

Se spune că fotografia are valoarea a o mie de cuvinte, deoarece ne transportă în mod viciat spre a trăi un moment înghețat în timp; ne permite să vedem și să simțim lumea dincolo de atingerea noastră și ne permite să ne exprimăm sentimentele intrinseci privind.

Fotografiile, oricât de realiste ni se arată, sunt întotdeauna o reprezentare subiectivă, modelată de alegerile fotografului pe cine și ce fotografiază, precum și de contextul în care, când, unde și de ce alege să o facă.

Trăim în era unei largi proliferări de imagini, care construiesc cultura vizuală. Imaginile și aparatele foto sunt omniprezente, fotografia este considerată un tip de artefact cultural și vizual (Baudrillard). În principiu, reprezintă un ritual social, o formă de apărare împotriva anxietății și o unealtă puternică. Imaginea are simultan două înțelesuri - denotativ - precis și conotativ -cu valoare suplimentară personală care reiese din mesaj. Aceasta face să dispară oarecum granița dintre fotografia de artă și cea documentar jurnalistică, și se pot intertransforma. Imaginile fotografice pot fi simultan informative și expresive. Toate imaginile sunt deopotrivă encodeate și decodeate. Așadar, atunci când privim o fotografie de stradă regăsim în ea o imagine și apoi uimiți descoperim o altă ascunsă poate ochiului zilnic, dar redată de fotograf din perspectiva personală. Defapt această scanare a străzii, această decodare este în acord cu o anumită cultivare a privirii celui ce folosește camera ca pe un observator ce urmărește de pe pământ sau din înaltul cerului un banal cotidian și îl redă aproape de nerecunoscut.

În ultimă instanță o fotografie comunică forma unui subiect în situațiile specifice din clipa exactă a captării. Cea mai cuprinzătoare funcție

a fotografiilor este aceea de a substitui prezența tangibilă a realității.

Fotografii s-au definit la început ca artiști solitari, elaborând în liniște timpul declanșării, doar prezența unui ajutor sau ucenic să le fi perturbat momentul. Și totuși există comunități și grupări fotografice, unele definind o direcție artistică comună.

Expoziția de față reprezintă întâlnirea providențială a patru fotografi ce abordează zone comune, dacă ne referim la fotografia alb negru sau street photography, un teritoriu agreat.

Elena Răceală, Magda Fulger, Emilian Avramescu și Bogdan Boușcă sunt deopotrivă compatibili și diferiți, pentru că dincolo de elementele ce conțin poate subiecte, fotocompoziții sau tehnici, fiecare se detașează în planuri paralele prin configurări stilistice proprii. Cu remarcabile abilități tehnice, dobândite în școli de fotografie (Elena Răceală, Magda Fulger sunt cursante ale clasei de artă fotografică a Centrului Cultural Județean Constanța Teodor Burada, iar Emilian Avramescu este absolvent al aceleiași școli), cu premii internaționale și portofolii valoroase incluse în selecții și comunități sau reviste online importante, naționale, dar mai ales internaționale, cei patru sunt promotori valoroși ai fotografiei contemporane.

Elena Răceală propune o „Fracție de lumină”, metaforă pe care cu prisosință o transpune în lucrările ei. În fapt lumina este divizată și personalizată, iar ecuația lentilă plus fotograf ridicată la pătrat de „ea, lumina, rezultă visul oricărui fotograf. Jocul ei de-a v-ați ascunselea cu fișile de lumină, cu petele de umbră printre uriașe coloane baroce, transfigurează imaginea reală în una cinematografică.

În căutările ei prin spații extinse cu lentile superangulare, imagini banale, întâmplări obișnuite, împarte viața în alb și negru, într-un dialog lumină-întuneric. Elena Răceală uzează în mod vădit de supraexpuneri și subexpuneri cu riscul ratării unor cadre, dar modul în care acționează în editare creează o stare unică privitorului. Diagonalele ce demarcă încadraturile, accentele și dinamica amintesc de estetica lui Fan Ho, un împătimit al stilizării picturale în fotografia de stradă. Elena Răceală are o ușurință cu care surprinde și decupează spectaculosul din cotidian, în reale povești vizuale.

Magda Fulger ne prezintă o colecție de „Geometrii fantastice și fanteziste” pe planșetele spațiilor ei imaginare, ca și cum ar trasa fiecare linie cu precizia unui inginer (chiar este inginer). Unghiurile și punctele de stație

sunt surprinzătoare, dar nu întrec jocul fabulos al relației umbre-linii. André Kertész și Rene Burri par a fi inițiatorii ei în călătoria fotografică în care fiecare linie se intersectează sau se aliniază în paralel cu fluxurile de lumină cu o precizie și eleganță compozițională.

Așa cum sinestezicii văd muzica în culori, Magda Fulger detectează cu un senzor personal fiecare linie terestră, aeriană sau fictivă, fiecare formă geometrică, iar subiecții sunt „înramați” în zone de contrast puternic, în contururi

titlu care validează selecția de fotografii. Ca un observator vizual, eclectic și optimist al bucuriilor și poeticii vieții, Emilian Avramescu prinde în lentilă prezentul ca într-un flux turbionar cu difuzii de unghiuri și perspective menite să creioneze un tipar complex al imaginii fotografice. Peisajele și redarea minimalistă a unor interioare, inspirate din conceptul de linie al lui Franco Fontana, se diluează în simetrii și defocusări intenționate, de la lentila camerei la lentila minusculă a telefonului mobil, ca și Fontana cu trecerea lui

și siluete. Perspectiva aeriană, preferată de această perseverență fotografă, radiografiază și cartografiază simbolic orașul cu o pasiune viscerală a la Vivien Mayer.

Emilian Avramescu este un poet ironic al fotografiei instantanee, iar „PozEme,, este un

la instantanee cu camera polaroid. Fotografia de stradă este preponderent alb- negru, pentru a scoate în evidență mai bine subiectul ales prin contrast. Emilian Avramescu face un transfer spre gri pentru accentuarea în notă hilară a

realității, deși o parte din fotografii se valorizează tocmai prin cromatica surprinzătoare. Seriile fotografice structurate în simetrii geometrice și cromatice, altele cu simbolistică sarcastică sau pur și simplu imagini reflexiv-meditative propun trasee surprinzătoare printr-o lume mai mult sau mai puțin imaginară.

„Constrângeri/evadare” este tema artistului Bogdan Boușcă. Poate fi interpretată ca o selecție controversată, generatoare de disconfort, semnificații, întrebări și supoziții. Pentru sexualitate și fantezie, fotografia este

ale pandorei fotografice în tot ceea ce a însemnat redarea eroticului și nu numai în istoria artei. În decor natural sau în interioare, personajele lui Bogdan Boușcă sunt captive în accesorii șocante, funii, lanțuri, folii de celofan (din cuvintele cellulose și diaphane /transparent și diafan),

un instrument vizual dominant: ca document, stimulare, instrument de putere și ca formă de creație artistică. Fanteziile și dorințele formează un pact interesant cu fotografia: fanteziile sexuale cer reprezentare, caută în mod activ dezvăluirea - iar fotografia folosește această putere de erotism (pictural) pentru scopurile proprii, pentru a fi puternică și seducătoare. Compozițiile lui Bogdan Boușcă deși fruste și aparent brutale, ca un traseu al fetișizării corpului fac parte dintr-o mise-en-scène pe care se țese o narațiune vizuală. Defocusarea ca formă estetică crează un leitmotiv poetic al pasiunii, al eliberării, al evadării din propriile spaime. Genul de fotografie de tip Fine Art Nude, reprezentativ pentru Bogdan Boușcă se remarcă prin stăpânirea unei măiestrii tehnice prin folosirea de iluminări difuze, expuneri lungi, focale scurte, și mică profunzimea de câmp care împreună redau un „vis/coșmar” o stare de spirit intimă. Precursori celebri ca Nobuyoshi Araki, Daido Moriyama sau Robert Mapplethorpe au deschis adevărate cutii

pretexte pentru descătușarea stărilor interioare, în fapt o relevare de trăiri viscereale greu de redat în altă formă. Feminitatea și femeia, cu dimensiunile lor mai mult sau mai puțin înțelese, devin subiect, provocarea și risc și puse în avanscenă, fotograficul caută ceva unic, original, aparte, încă nedescris, inevitabil, atunci când se află pe un teritoriu disputat în care contrângerea sau evadarea sunt iminente.

„Conținutul fotografiei ne înfățișează ceea ce a existat în fața camerei” spunea Susan Sontag, iar Roland Barthes ceea ce „a fost”, astfel timpul vieții se păstrează memorabil și imuabil în această minună artă. Fotografia trăiește încă și mai ales atunci, când este tipărită, reprodusă, multiplicată. Din această perspectivă, cred că adevărații artiști sunt cei capabili să dezvăluie caracterul invizibil trecător și poetic al vieții pe tărâmul vizibilului, sau cum spunea Franco Fontana : „Scopul artei este de a face vizibil invizibilul”!

(text-cuvânt înainte al catalogului
Fotografie ed. Ex ponto 2020)

Foto: Iulia PANĂ